№ 78 ԿԻՐԱԿԻ, 15 ԱՊՐԻԼԻ — 1912 — ԿԻՐԱԿԻ, 15 ԱՊՐԻԼԻ № 78

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են ի բառագծերի տողատեղին 20 կոպէկ.
Կայարանի տելեֆոն № 67.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Առ. և Ա. Մ.

Բուժիչ — Պահանջեցէք ամենուրեք!

„ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (ալկալի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական). ՍՄԻՐՆՈՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ). ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԻՊԵՏԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը). ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին).

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская, д. Гургенова, №№ 8—10. Тел. 898.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում. Պր՝յս-կուրանտները ձրիւ
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(կ.) առ. 224. 39—2

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ „ՄՇԱԿ" ԼՐԱԳՐԻ

«ՏԱՐԱԶԻ» խմբագրութիւնը ՅՈԲԵԼԵԱՐ „ՄՇԱԿԻ" նախկին տարիների յարգանօք հրաւիրում է (սկզբնաւորութիւնից) մինչև օրս աշխատակիցներին և յատուկ թղթակիցներին ուղարկել «ՄՇԱԿԻ» շուրջ իրանց բնակավայրերում միջադէպերի նշանակալից մօմենտներ, յիշողութիւններ և իրանց ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐԸ, եթէ արդէն չեն ուղարկել լուսանկարիչ Տէր-Ղևոնդեանին, որից կը ստանանք մենք պատճէններ։
Լուսանկարների ետև պէտք է շատ պարզ գրել հասցէն, թւականները «ՄՇԱԿԻ», երբ թղթակցել, աշխատակցել են։ Առաջին թերթի վրա (ձակատին հասցէն գրված) թւել «ՄՇԱԿԻ» այն տարիները և №№-ը, որոնց մէջ կան թղթակցի յօդուածները։ Ի հարկէ, հարկ չը կայ յիշատակել բոլորը։ Լուսանկարները հասցնել կարելին չափ փութով, իսկ ամփոփ, առանց կօմենտարիաների յիշողութիւններ, խրդութիւններ՝ ամենամօտ առնչութիւն ունեցող «ՄՇԱԿԻ» հետ, ուղարկել մինչև մայիսի 5-ը։
Հասցէն՝ БЮРО ПЕЧАТИ, ТИФЛИСЪ, Головинскій пр., 41.
առ. 26. 0—1

ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ

Պատիւ ունենք խնդրելու հայ կանանց բարեհաճել այսօր, կիրակի, ամսիս 15-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին շնորհ բերել Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան դահլիճը (Лермонтовская, № 1), խորհրդակցելու, թէ ինչպէս մասնակցենք «ՄՇԱԿԻ» քառասնամեայ յոբելեանին:

Հայկանոյշ Մարտիրոսեան
Իշխ. Սօֆիա Երկայնաբազուկ-Արղութեան
Յուլիանէ Սպէնդիարեան

2—2 247. առ.

Ա Զ Դ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

յայտարարում է ի գիտութիւն հայ բանասէրների, որ հայկական տպագրութեան 400-ամեայ համազգային յոբելեանի առիթով որոշել է հրատարակել ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400-ԱՄԵԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, և այդ երկի համար նշանակում է

500 ՌՈՒԲԼՈՒ ՄՐՑԱՆԱԿ

Մրցանակին ներկայացնելիք աշխատութիւնը պիտի պարունակի.

1) ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԶԲԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ.
Աշխարհիս բոլոր կողմերում գործած և գործող հայ տպարանների մասին որքան հնար է՝ լիակատար տեղեկութիւններ, որոնց մէջ և հայ տպագրական ու հրատարակչական գործի մէջ աչքի ընկնող գործիչների կենսագրութիւնները և հիմնարկութիւնների պատմութիւնը։

2) ՀԱՅ ՏՊԱՐԱՆԸ ԻԲՐԵՒ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ
Միջավայրը, ուր նա գործում էր, ազդեցութիւնը հայ կեանքի վրա թէ գաղութներում և թէ մայր երկրի մէջ։

3) ՀԱՅ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻԲՐԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԻ ԳՈՐԾՕՆ:
Այդ շարժումների առանձին-առանձին միջավայրերը աշխարհի զանազան կողմերում։ Իւրաքանչիւր տպարանական միջավայրում առաջացած գրականութեան տեսութիւնը և գնահատումը։ Ընդհանուր տեսութիւններ գրական էվօլիւցիայի մասին։
Աշխատութիւնները պէտք է ներկայացնել մինչև առաջիկայ օգոստոսի 20-ը։ Հեղինակի անունը փակ ծրարով։ Գրքի ծաւալը լինելու է մօտաւորապէս 320 երես (6 կվ. 40 տող)։
Ընկերութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Кавказское Армянское Издательское Общество, Бебутовская ул., № 25.
(ե.) առ. 248. 2—1

Շաբաթ, ապրիլի 28-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին

ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ, ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՍԻՆՕԴԻ շինութեան մէջ

նշանակված է ԱՃՈՒՐԴ փակ ծրարներով

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՎԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԻ ԳԵՏԻՑ

20 վերստ տարածութեամբ ՈՌՈԳՄԱՆ ՋՐԱՆՑՔ տանելու աշխատանքների համար.

1) Ջրանցքի համար զանազան գրունտների և խորունկ ձորերի ու փոսերի մշակումը մօտ 12,000 խորանարդ սաժէն։
2) Հողաթումբեր (насыпи) բլղերմերից, մօտ 500 խոր. սաժէն։
3) Քարէ պատերի հիմնարկութիւնը՝ ցեմենտային և կրային շաղախով, մօտ 300 խոր. սաժէն։
4) Ջրանցքը բէտոնով ծածկելը, մօտ 800 քառ. սաժէն։
5) Ժամանակաւոր պատուարի շինութիւնը, մօտ 100 խոր. սաժէն։
6) Պատուարի երկաթային մասերը, մօտ 100 փութ։
Աճուրդին մասնակցելու համար հարկաւոր է ներկայացնել գրաւական—հողային և ժայռային աշխատանքների համար՝ 2,000 ռուբլի, արուեստական կառուցումների համար՝ (կամուրջներ, յենաւոր որմեր, պատուարներ և այլն) 2,000 ռուբլի։
Աճուրդի, մակարդակների, պայմանագրի նախագծի և այլ պայմանների հետ ծանօթանալու համար դիմել ամէն օր, բացի կիրակի օրերից, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը Սինօդի Դիւանատունը, իսկ Երևանում՝ տեղական Կօնսիստորիան, ուր տրվում են բլանկներ յայտարարութիւններ ներկայացնելու համար։
(կ.) առ. 245. 2—1

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գր. ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
Ընդունում է հիւանդներին իր նոր բնակարանում՝ Գանօվսկայա փողոց, տուն Սէյլանօվների, № 18, տելեֆօն 615.
Առաւօտեան 12—1 ժամը
Երեկոյեան 5—6 ժամը
(ե.հ.կ.) առ. 819. 100—87

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(կ.չ.ու.) առ. 179. 100—10

(ապ. 15) առ. (В. 18385) 2—2

ԲԻՐԺԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃ

Կիրակի, ապրիլի 15-ին
ՀԱՅԵՐԷՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԵՐԵԿՈՅԹ
I
Նոր փոքրիկ առաջին անգամ
„Կնիկարմատի շալվարը"
1 գործ., հեղ. Ա. Եսայեանի
II
„Սօնայի աշաղրեքը"
Վօդ. 1 գործ., հեղ. Ա. Եսայեանի
Մասնակցում են՝ տ. Սօֆի-Վարդիթեր, օր. օր. Թարխանեան, Սահակեան, Ղազարոսեան, պ. պ. Աղամջանեան, Անտօնեան, Գուլազեան, Դօշօյեան և ուրիշն.։
III
ՊԱՐԵՐ, կօնֆէտի, պօչտա
Ներկայացումը կայանալու է փոքրիկների հեղինակի անմիջական հսկողութեան ներքոյ։
Տոմսակները 1 ռ. մինչև 20 կ.։
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ հեղինակի մօտ՝ Семеновская ул. № 9, «Նոր կեանք» գրավաճառ., Միքայէլեան փող. № 36, «Գիր» գրախանութում, Վելիամինօվսկայա փող., իսկ ներկայացման օրը՝ թատրօնում։
(ա.օ.) առ. 239. 5—5

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
ՊՐՕՖԵՍՕՐ ՊՕԶՆԵՐԻ ԱՍԻՍՏԵՆՏ
Խորհրդակցական կաբինետ Բեռլինում։
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին։ Նաև կօնսուլտացիա միւս մասնագիտութիւններից։
Հասցէն՝ D-r Muradoff, Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon Amt Norden 113—19.
(ե.հ.կ.) առ. 242. 12—2

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵՑԷՔ

Չը նայելով երկարամեայ քարոզներին, որոնք անվում էին մեր երկրում և մեր ժողովրդի մէջ ընկերակցութիւնների և կօօպերացիաների ընդարձակ ցանց կազմելու մասին, դարձեալ քիչ գործ է կատարված մեզանում։

Հաւաքական գործունէութեան գաղափարը շատ շուտ իւրացվում է տեսականապէս. բայց երբ խնդիրը գալիս է նրան կատար ածելուն, նրան ուրոշ կազմակերպութեան վերածելուն, այն ժամանակ մենք տեսնում ենք դանդաղութիւն, երկպառակութիւն, ներհակութիւններ և ստնձգութիւններ։

Իսկ շատ անգամ բարի ծրագիրը կանգ է առնում միայն այն պատճառով, որ համակրութեան արժանացած գործը առաջ տանելու համար չէ գտնվում այնպիսի մի ղեկավար անձնաւորութիւն բաւականաչափ հմտութեամբ և ազատ ժամանակի պաշարով, որը իր ձեռքն առնէր ծրագրի իրագործութիւնը, խմբէր մարդկանց, կատարէր պաշտօնական բոլոր ձևականութիւնները, կազմէր առաջին ժողովները և կանօնաւոր ընթացքի մէջ դնէր վարչական մարմնի գործավարութիւնը։

Ահա այդպիսի ղեկավարութեան պակասութիւնը և բացակայութիւնը շատ վնասել է համակրելի գործի զարգացմանը մեզանում։

Եթէ մեր գիւղացիների կանոնաւոր կեանքի զարգացման, եթէ գիւղօրեական ցանցի կազմութեան համար անհրաժեշտ են թեմական տեսուչներ, ապա նոյնատեսակ գործողներ անհրաժեշտ են նոյնպէս ընկերակցութիւնների բազմացման, նրանց բարեկարգութեան ու բեղմնաւոր գործունէութեան իրականացման համար մեր ժողովրդի մէջ։

Եւ մենք պէտք է միջոցներ որոնենք այդ կարևոր պահանջին բաւարարութիւն տալու։

Մի որոշ աստիճան այդ գործին աշխատել է նպաստել Կուլտուրական Միութիւնը, մի երկու քայլ արել է Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութիւնը. բայց և այնպէս գործը չէ ստացել մի այնպիսի հոգատարութիւն, որը ապահովէր գործի առաջխաղացութիւնը։

Արդեօք այդ ընկերութիւններից որևէ մէկը, թէ բոլոր ընկերութիւնների միութիւնը հանրային ույժերով կը մշակեն յատուկ ղեկավարող մի մարմնի, մի բիւրօյի կազմակերպութիւնը, այդ միևնոյն է։ Բայց պէտք է կարևոր գործը առաջ երթայ։ Կարիքը և պահանջը կան։ Եւ պէտք է նրանց բաւարարութեան ճանապարհը գտնվի։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

13 ապրիլի

Լոնդոն.—Դուվրից ժամանեց Մայր Թագուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնայի և պրինց Պեօտր Օլդէնբուրգսկիի ուղեկցութեամբ։

—

Բօստոն.—Տաֆտը իր ճառում խրստագոյնս յարձակվեց Ռուզվէլտի վրա, մեղադրեց նրան, որ չը կատարեց իր հանդիսաւոր խոստումը և դրեց իր թեկնածութիւնը նախագահի պաշտօնի համար. «Այդտեղից երևում է,—ասում է Տաֆտը,—թէ ի՛ր աստիճան կարելի է հաւատալ Ռուզվէլտի խոստումներին»։ Տաֆտի կարծիքով՝ Ռուզվէլտը ընտրողական պայքարի մէջ յաղթելու դէպքում կը դառնայ նախագահ ցմահ։

—

Տանժէր.—Շէրիֆի 175 զինուոր կապիտան Վարի ձեռքի տակ փախան զէնքերով ու ձիերով, համաձայն լուրերի, դէպի հիւսիս։

—

14 ապրիլի

Ռօստով Դ./վ.—Տեղիս պետական գանձատան հաշւապահ Նիկօլայեվը, որ յափշտակել էր 150,000 ր. արքունի դրամ, ներկայումս եկաւ անձամբ քննիչի մօտ. սակայն փողերը չը յանձնեց և չը կամեցաւ էր յայտնել, թէ ո՛ւր են գտնվում։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

13 ապրիլի

Կ. Պօլիս.—Առայժմ ոչ մի վճիռ Դարդանէլը բանալու մասին չէ կայացած, բայց Բ. Դուռը յայտնել է, թէ պատրաստ է անյապաղ բանալ նեղուցները, եթէ իտալական նաւատորմը հեռանայ բաւական հեռու, որպէսզի Դարդանէլին անմիջական վտանգ չը սպառնայ։

Իտալական ռազմանաւերի մի մասը խարիսխ է ձգել Լէմնօսում Մուդրօս նաւահանգստում։

—

Պետերբուրգ.—Մարտի 26-ի հրահանգիչ նոտայով օսմանեան կառավարութիւնը տեղեկացրեց Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպանատան շահագրգռված ձեռնարկութիւններին յայտնելու համար, թէ նամակատար շոգենաւերը կարող են անցնել Դարդանէլով, իսկ այն շոգենաւերը, որոնք նամականին վերցնելու են Կ. Պօլսում, կարող են անցնել նեղուցով միւս շոգենաւերից առաջ։ Ներկայ կարգադրութիւնը, հաւանօրէն, մինչև նեղուցի բացումը չէ կարող գործադրվել։

—

Հռօմ. — Միացեալ Պետութիւնների դեսպանը՝ իբրև հերոսական գործերի համար մրցանակներ տուող «Կարնէջեան» մասնաժողովի նախագահ՝ ժրտցրեց իտալական բանկը 3.937,500 լիր, որի տոկոսիքը գործադրվելու է մասնաժողովի նպատակների համար։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

13 ապրիլի

Թաւրիզ.—Ապրիլի 9-ին Ջէնջան մտաւ կառավարական զօրամասը Եփրեմի գործակից Սէիդ Ակազիմի հրամանատարութեամբ։

Ղարադաղի նահանգապետը տեղեկացնում է, որ խաղքարի ցեղի շահսևանները սկսել են ասպատակութիւններ, այս օրերս յարձակվել են շամլու ցեղի վրա և սպանել են երեք հոգու, վիրաւորել են մի քանիսին, յափշտակելով գոյքը։ Սարսափահար եղած բնակիչները փախչում են Ահար։

Գեներալ-նահանգապետը ստացաւ հեռագիր Նէջէֆի մուշտէիդներից, որով ազգաբնակութիւնը յորդորվում է վերջ դնել երկպառակութիւններին, որ հետևանք են օտարազգի զօրքերի գալստեան, պաշտպանել կառավարութեանը անիշխանութեան դէմ սկսած կռւում, նրան ույժ տալ մահմեդականներին ի մի միացնելու։

Տեղս բերվեց արդաբիլցի աւազակ Իւնուսը, որ մի նիստում գնդակահարեց 9 մարդու։ Այս օրերս նա կը գըլխատվի։

Ձերբակալվեց Սաթթար-խանի գործակից Բազար բաշին, որի մօտ գտնվեցին զէնք ու փամփուշտ։

Գեներալ-նահանգապետը հեռագիր ստացաւ Սիփէհդարից, որով կարգադրվում է անյապաղ, ի նկատի ունենալով որ շահսևանները քարուքանդ են անում Ուջարդան, Մեկինը և Արդաբիլը, միջոցներ ձեռք առնել դադարեցնելու կողոպուտները՝ ուղարկելով պատժիչ զօրամաս։

Շուջա-ուդ-Դօվլէն չունենալով զէնք, փամփուշտ ու դրամ և չը կամենալով պատասխանատու լինել շահսևան պատերազմի համար, խնդրում է Սիփէհդարին շուտով ստանձնել Ատրպատականի կառավարութիւնը։

Զինւորական մինիստրը տեղեկութիւններ պահանջեց տեղական իշխանութիւններից, թէ որքան ռուս և պարսիկ զինուոր կան ներկայումս Թաւրիզում։

Լուրերի համաձայն, շահսևանները վաճառում են իրանց հօտերը ու ձեռք են բերում զէնք, որոնք մաս-մաս բերվում են իբր Ռուսաստանից։

Թէհրանից փախած շահսևան Կիտօն եկաւ իր քօչատեղին։ Գալու են նաև միացածները։

—

Ուրմիա.—Քիւրդերը յարձակվեցին ասորական Անգար գիւղի վրա, սակայն, կորցնելով երկու վիրաւոր, անյայտացան լեռները։

—

Խօյ.—Ջաֆր-փաշան Մօվանից մեկնեց Սուլդուզ։ Սօուջ-Բուլաղից նրան ընդ առաջ դուրս եկաւ թիւրքաց հիւպատոսը։

Սուլդուզի շրջանում թիւրքերը հրատարակել են լրացուցիչ հարկային օրէնքներ։ Այնտեղի զօրքերը գալիս են Նագատ գիւղը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 14 ապրիլի

«Մշակի» 40-ամեակի տօնախմբութեան Յօբելեանական Յանձնաժողովը սրանով պատիւ ունի իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնել մեծ. պ. Միքայէլ Օսիպիչ Արամեանցին, որ «Մշակի» յօբելեանի առիթով նուիրեց երկու հազար (2000) րուբլի։

Փոխ-նախագահներ Յանձնաժողովի՝
Յովհ. Սպէնդիարեան
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան
Արշակ Միլեան
Քարտուղար՝ Ստ. Մալխասեանց

ԴԻՄՈՒՄՆ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ

Այս մայիսի 26-ին կատարվելու է հայոց աւագագոյն առաջադիմական «Մշակ» լրագրի գոյութեան 40-ամեակը։ Այս պատկառելի լրագիրը, իր լոյս տեսնելու օրից, առաջինը հանդիսացաւ հայ կնոջ իրաւունքը պաշտպանող։ Լրագիրը նուիրում էր առաջնորդող յօդուածներ, բանաստեղծականներ կա-

նանց խնդրի քննութեան։ Թերթելով «Մշակի» հին համարները 1872—73—74 և յետագայ տարիների, մենք կարդում ենք վերին աստիճանի հետաքրքրական յօդուածներ նուիրված այս հարցերին. 1) Ի՞նչ պէտք է լինի ընտանիքը և ինչպէս պէտք է հասկանալ կնոջ ազատութիւնը։ 2) Հայուհին, որ արդէն բարձել է երեսից քօղը, պէտք է լինի ընտանիքի հաւասար անդամ։ Նրա վրա է ծանրանում երեխաների կրթութեան պարտականութիւնը՝ նրանց սկզբնական զարգացումը, նրանց մէջ վեհ զգացումներ արթնացնելը և ձգտումը դէպը լաւագոյն իդէալները։ Բայց ծրտեղից վերցնել այդ ամենը, երբ նա ինքը չէ ստացել ոչ մի կրթութիւն ու զարգացում։ Ճանապարհ բացէք մեր աղջիկներին, տուէք նրանց կրթութիւն ձեր տղաների հետ համահաւասար, որպէս զի նրանք կարողանան դաստիարակել ապագայ քաղաքացիներ։ 3) Ի՞նչ է դպրոցը և ինչ դեր պէտք է կատարէ նրա մէջ հայուհին։ 4) Ինչու համար պէտք է, որ հայ կինը ստանայ բարձր կրթութիւն։ Ի՞նչ դեր պէտք է խաղայ կինբժիշկը հայուհիների մէջ, և այլն։

«Մշակ» լրագիրը բաց չէր թողնում ոչ մի լուր, ոչ մի յօդուած եւրօպական թերթերի մէջ կանանց հարցին վերաբերեալ, առանց արտատպելու իր էջերի մէջ և առանց ցանկութիւն յայտնելու, տեսնել հայուհուն մօտիկ ապագայում ձգտելիս դէպի լոյսը և ազատութիւնը։ «Մշակի» անընդհատ պրօպագանդայի ազդեցութեան ներքոյ հայուհու ազատութեան մասին, Թիֆլիսի աղջիկները փշրեցին դարաւոր շղթաները և, չը նայած բոլոր խոչընդոտներին, վճռեցին գնալ Ռուսաստան և արտասահման՝ բարձր կրթութեան համար։ Թէև այդ ձեզ չեն թոյլատրում,—ասում էր համոզեցուցիչ կերպով հանգուցեալ Գր. Արծրունին, այդ առաջադէմ լրագրի հիմնադիրը, — բայց պէտք է, որ դուք անկեղծօրէն ձգտէք դէպի լոյսը, որ դուք ցանկանաք ազատութիւնը, այն ժամանակ, հաւատացէք, դուք կը կարողանաք հասնել ձեր նպատակին։

Իր 40-ամեայ գոյութեան ընթացքում, կարծում եմ, «Մշակը» յաճախ տուել է հայուհուն լաւագոյն ապրումներ, շօշափելով այնպիսի հարցեր, որոնք այնքան մօտ են նրա շահերին։ Ուստի և մենք գտնում ենք, որ հայ կանայք ևս, իրանց կողմից, իրանց պարտքը պէտք է համարեն արձագանք տալ և արտայայտել իրանց համակրութիւնը, մասնակցութիւն ունենալով յարգելի լրագրի յոբելեանական տօնախմբութեան։

Սօֆիա Արղութեան-Երկայնաբազուկ

«ՍՊԻՏԱԿ ԾԱՂԻԿ»

Մարդկային միտքը գգվում է նշանաբանը, մանաւանդ երբ նա մարմնացած է գեղեցիկ, ազդու և բանաստեղծական ձևի մէջ։

Սպիտակ, քնքոյշ մարգարտածաղիկը միանգամից նուաճեց ամբողջ մտածող և մարդասէր Ռուսաստանի համակրութիւնը։ «Սպիտակ ծաղկի» օրը մի տարում ժողովրդական և թանգագին դարձաւ։ Նա համախմբեց ամենքին, ում սրտին մօտ է ժողովրդական առողջութիւնը և ազգաբնակութեան ֆիզիկական ոյժը։ Իսկ ում սրտին նա մօտ չէ։ Ահա ինչու մոռանալով, գոնէ ժամանակաւորապէս, բոլոր պատնէշները, որ կեանքը կանգնեցրել է մարդկանց միջև սովորութիւններով, նախապաշարումներով և դէպքերով, մենք պէտք է մեզ մօտեցող ապրիլի 20-ի օրը սրտի կերպով միանանք և թափենք ամենահնարաւոր մեծ չափով կենսական եռանդ, դրամական միջոցներ և օգնութիւն՝ մերձաւորին օգնելու մեծ գործի մէջ, մանաւանդ մերձաւոր տանջվողին, հիւանդին, տաքից տառապողին և սովորական աշխատանքի տակ ընկճվողին։

Ես չեմ կամենում խօսել այժմ թւանշանների լեզուով. յաճախ լսարաններում բժիշկները խօսել են այն մասին, թէ գոհերի քանակութեամբ թոքախտը գերազանցում է ժանտախտին, խօլերային և արիւնահեղ պատերազմներին։

Շոգենաւի վրա 1500 մարդկանց կորուստը ցնցում է ամբողջ աշխարհը, իսկ ամեն տարի թոքախտից մեռնող հարիւր-հազարաւորների մահը աննկատելի է անցնում։ Այդպէս է սովորութեան ոյժը։ Սպիտակ, քնքոյշ ծաղիկը պէտք է ստիպէ մեզ սթափվել և օգնէ մեզ տեսնել այն, ինչ այլևս տպաւորութիւն չէ գործում, որովհետև չարիքը պատահում է մեր իւրաքանչիւր քայլում։ Եւ նա ցնցեց Ռուսաստանը նախորդ ապրիլի 20-ին։ Եւ Ռուսաստանը առաջ քշեց երիտասարդութեան մի ամբողջ զօրաբանակ, որ բարձրաձայն կոչ արեց հասարակութեանը՝ զոհել պղինձ, արծաթ և ոսկի՝ սիրոյ մեծ գործի համար։ Մենք կոչում ենք այդ երիտասարդութիւնը—ինչպէս կոչում են պահեստի զինուորներին՝ վարժութեան գումարվելու—նորից վերցնել զէնքը իր ձեռքը՝ գանձանակները և ծաղկեկողովները՝ և գնալ ժողովել մարդկանց մէջ կօպէկներ և ռուբլիներ։ Անցեալ տարի ժողովարարութեան գումարն ամբողջ Ռուսաստանում՝ հասաւ կէս միլիոն ռուբլու։ Մենք կոչ ենք անում բժիշկներին—ամբողջ Կովկասում—այդ օրը խօսել աշակերտութեանը՝ դպրոցներում, ժողովրդին՝ լսարաններում այն մասին, թէ ինչ է թոքախտը և ինչպէս պէտք է կռւել նրա դէմ։ Կենդանի խօսքը չէ մեռնում և տալիս է միշտ ընձիւղներ։ Ես շատ լաւ յիշում եմ, թէ ինչպէս տասն տարի առաջ այն բժիշկները, որոնք դասախօսութիւններ էին կարդում թոքախտի բժշկելիութեան մասին, լսում էին՝ ինչպէս իրանց ծանօթները, ներողամիտ վերաբերմունք էին ցոյց տալիս այն բժիշկներին, որոնք համոզում էին նրանց, թէ թոքախտը միւս բոլոր քրօնիկական ախտերից աւելի բժշկելի է. այժմ գրեթէ ամենքը հաւատում են այդ բանին, որովհետև հարիւրաւոր դասախօսութիւններ, յօդուածներ, ցուցահանդէսներ կատարեցին իրանց գործը։ Մեզ մօտ Թիֆլիսում պրօպագանդան շատ բան կատարեց, բայց դեռ էլի շատ բան է մնում կատարելու. մեզ մօտ շինում են սանատօրիա Աբասթումանում՝ 100 մահճակալով. այս օրերս կը սկսեն գործել երեք դիսպէնսէր-ամբուլատօրիաներ, որ Թոքախտի դէմ Կռւող Կովկասեան Ընկերութիւնը բաց է անում քաղաքի օգնութեամբ՝ երթևեկ հիւանդների համար. կազմվում են մանկական գաղութներ թուլակազմ առողջների համար. կազմակերպվում են հոգաբարձութիւններ թոքախտաւորների և նրանց ընտանիքների խնամատարութեան համար. կարդացվում են դասախօսութիւններ դպրոցներում և զօրանոցներում՝ թոքախտի դէմ կռւելու մասին. տպվում և տարածվում են տասնեակ հազարներով պլակատներ և բրօշիւրներ հակաթոքախտային բովանդակութեամբ։ Բայց այդ ամենը կատարվում է քաղաքներում։ Գիւղը առ այժմ քնած է։ Փոքրիկ քաղաքները նոյնպէս լռում են։ Այս տարի առաջին անգամ ապրիլի 20-ի տօնը լուսաւորում է իր կենարար ազդեցութեամբ ձմեռը և գարնան անխօս անկիւնները։ Թոքախտի դէմ Կռւող Կովկասեան Ընկերութիւնը կազմակերպում է «Սպիտակ ծաղկի օրը» Կովկասի այդ անկիւններում։ Նա դիմեց ութսուն զանազան քաղաքների, աւանների և վայրերի։ Շատ տեղերից ստացվեցին համակրական արձագանքներ, և կայացաւ թէև աննկատելի, բայց ամուր շղկապ։

Մեր ցանկութիւնն է, որ այդ կազմակերպութիւնը ոստայնի պէս ընդգրկէ ամբողջ Կովկասը և ամենուրեք իր բոյնը հիւսէ։ «Ընկերութիւնը» դրան է դիմում։ Առայժմ վարչութիւններ բացված են Բաքւում, Բաթումում. Քութայիսի բաժանմունքի բացումը գրեթէ վերջացած է։ Համակրական վերաբերմունքը պէտք չէ տարվայ մէջ մի օրով սահմանափակել. ամենքը, որոնք այստեղ կամ այնտեղ կազմակերպում են «ապրիլի 20-ի օրը», պիտի համախմբվեն և դառնան «ընկերութեան» գործակից բաժանմունքը։ Այն ժամանակ կազմակերպութիւնը հաստատուն և յարատև կը լինի։ Ծաղկի օրը այդ նպատակն էլ ունի։ Այսպիսի մի կոչով մենք դիմում ենք Կովկասի գաւառների բոլոր գործիչներին։

«Սպիտակ ծաղիկը» մարդկային կեանքի համար մղվող խաղաղ, միահամուռ պայքարի էմբլէման է։ Նա ոչ դասակարգ գիտէ, ոչ դերք ու կոչում։ Նա ամենքին կոչ է անում բոլորին օգնելու համար։ Այս է նրա մարդասիրական, հոգևոր նշանակութիւնը։ Նա խօսում է բոլորի համար հասկանալի լեզուով, ռամկավարական և ազնիւ է։ Ռուսաստանում հասարակական նախաձեռնութեան աջողութիւններն այնքան քիչ են, այնքան աղքատ հաւաքական ոգու արտայայտութիւնները, որ այդ ասպարիզում կենսունակ երեւցածը պիտի ջերմ պաշտպանութիւն և փայփայանք գտնի։ Հասարակական ինքնօգնութեան ծաղկանոցում մեծացված ծաղիկն այժմ փողոց է դուրս բերված։

Ուրեմն թոյլ չը տանք, որ սառն անտարբերութիւնը ոտնատակ տայ նրան, թոյլ չը տանք, որ «թխպոտ օրերի առաւօտին» թառամի նա, այլ քնքշութեամբ, զգուշութեամբ տանենք այնտեղ, «ուր վիշտն է հնչում, մարդը ծանր հնչում»։ Մեռնողին նա կեանք կը տայ, ընկնողին նեցուկ կը լինի։

Ալ. Խատիսեան

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» ԳՈՐԾԻ ՇՈՒՐՋԸ

Պետերբուրգի թերթերը մանրամասն տեղեկութիւններ են տալիս սենատի առաջին և վճռաբեկ դեպարտամենտի միացեալ նիստի մասին, երբ քննվել են պաշտպանների գանգատները «Դաշնակցութեան» գործի առիթով, քննիչ Լըժինի դէմ այն կեղծումների համար, որոնք կատարվել են նախնական քննութեան ժամանակ։ Զեկուցանողը յայտնեց, որ կեղծումների կատարման փաստը ապացուցված է պաշտօնական անձանց կողմից և ճանաչված է սենատորների այն առանձին ատեանից, որը քննեց «Դաշնակցութեան» գործը։

Սենատորները մի շարք ճառերի մէջ այն միտքը արտայայտեցին, որ անհրաժեշտ է խիստ քննութիւն կատարել և մեղաւորներին պատժել, մատնաշելով որ համանման դէպքերի կրկնութիւնը կը խախտէ դատարանի նշանակութիւնը։ Սենատորները գտնում են, որ կատարված գործողութիւնները չեն կարող նկատվել որպէս հասարակ յանցագործութիւններ պաշտօնավարութեան մէջ, որովհետև, սենատորներից մէկի կարծիքով, նրանք «դատարանը դէպի մահն են տանում»։

Սենատորներից մի քանիսը յիշեցրին միացեալ նիստին, որ այդօրինակ կասկած առաջացաւ Լըժինի նկատմամբ նաև «Նովօրօսիյսկի հանրապետութեան» պրօցեսի ժամանակ։ Սենատի օբէր-պրօկուրորը, յայտնելով որ իր ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն Լըժինի գործողութիւնների քննութիւնը կատարվում է արդարադատութեան մինիստրի առանձին հրամանագրով, մտադրութիւն ունէր դատավարութեան գործը կանգնեցնել մինչև քննութեան աւարտումը։ Սակայն սենատորները մատնանշեցին, որ մինիստրի կողմից քննութիւն նշանակելը չէ կարող ազդել օրէնքով հաստատված կարգի վրա, այդ պատճառով էլ ատեանում գործը պիտի շարունակվի։ Մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ որոշված է նշանակել քննութիւն այն յանցաւոր գործողութիւնների նկատմամբ, որոնք տեղի են ունեցել «Դաշնակցութեան» գործի նախնական քննութեան ժամանակ, չը նախորոշելով դատաստանական պալատի անգամ Լըժինի մեղաւորութեան հարցը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ձիւնը Գանձակում

Գանձակ, 12 ապրիլի

Երէկվայ յորդ անձրևից յետոյ (ի հետևումն գարնանային հրաշագեղ օրերի) այսօր գանձակեցիք արթնանալով՝ զարմացմամբ ամուր փակված պատուհանների ետևից տեսան կանաչով և ծաղիկով զարդարված պարտէզների ծառերը սպիտակ թեթև սաւանով ծածկված։ Սաստիկ ցուրտը և անտանելի ցեխը մարդկանց ստիպում են տանը մնալ փակված. իսկ դպրոցներում աշակերտութեան միայն կէսն է նկատվում։ Դեռ այժմ էլ, կէսօրվայ ժամին, ձիւնը շարունակում է անձրևախառն թափվել։ Եթէ այսպէս շարունակվի դարձեալ մի քանի օր, Գանձակն էլ իր ձայնը կը միացնի տեղ-տեղ լսվող սովի ընդհանուր վայնասունին։

Խօջէթ

Ձիւնը Թեմիր-Խան-Շուրայում

Թեմիր-Խան-Շուրա, 11 ապրիլի

Երէկ առաւօտեան սկսեց ձիւնախառն անձրև գալ, որը երեկոյեան փոխվեց ձիւնի, ծածկելով 2 վերշոկ հաստ շերտով գետինը։ Ձիւնը դեռ շարունակում է գալ և մնալ առանց հալվելու, ցրտութեան պատճառով։

Պտղատու ծառերը, որից մեծ արդիւնք են սպասում տեղիս՝ կօնսերվ պատրաստող գործարանատէրերը, ձիւնից կը վնասվեն, թողնելով նրանց միանգամայն հիասթափված՝ բնութեան խաղերից։

Անժամանակ ձիւն գալը զարմացրել է տեղացիներին, որոնք երկու օր առաջ հագուստները փոխեցին՝ հագնելով ձմեռվայ տաք մուշտակներ։

Ձիւնը կը վնասէ և հացաբոյսերին, որոնք կանաչած գրութեան մէջ են։

Աս. Աբ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 13 ապրիլի

Նախագահում է Ռոդզեանկօն։

Ժդանօվը հերթից դուրս յայտարարութիւն անելով Դումայի ուշադրութիւնն է հրաւիրում այն հանգամանքների վրա, որ հողատէրերի և գիւղացիների միջև մեծ տարակուսանք է տիրում։ Գարնանացան անեն արդեօք թէ ոչ։ Այդ տարակուսանքը ստեղծեցին պրօֆէսօր Գրիբօեդօվի յառաջատես գուշակութիւնները, թէ Ռուսաստանին այս տարի անբերրիութիւն պէտք է սպառնայ։ Յիշեցնելով որ 1909 թ. Գրիբօեդօվի գուշակութիւնները չարդարացան և Ռուսաստանը ենթադրեալ անբերրիութեան տեղ ստացաւ փայլուն բերք, Ժդանօվը անհրաժեշտ է գտնում ասել բոլոր հողատէրերին, բանկային գործիչներին և հացահատիկ արտադրողներին, որպէսզի նրանք չը հաւատան Գրիբօեդօվի գուշակութիւններին։ Թող հողատէրերը ցանքս անեն, իսկ կառավարութիւնը բոլոր սխալ գուշակութիւններ անող ուսումնականներին պէտք է արգելէ յամենայն դէպս հինգ տարի նոր գուշակութիւններ չանել։

Կօվալևսկիի զեկուցման համաձայն ընդունվում է այն օրինագիծը, որով լուսաւորութեան մինիստրութեան տնօրէնութեանն է յանձնվում լրացուցիչ կերպով 8 միլիոն ռուբլի տարրական դպրոցների կարիքների և առհասարակ ընդհանուր ուսում մտցնելու հետ կապված պէտքերի համար։

Հերթին արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշուի քննութիւնն է։

Մինիստրների օթեակումն են մինիստրների խորհրդի նախագահը, արտաքին գործերի և առևտրի մինիստրների օգնականների մեծ մասը։

Մամուլի, դիպլոմատիական մարմնի, Պետական Խորհրդի անդամների և սենատորների օթեակները, հասարակութեան տեղերը լիքն են։

Կրուպէնսկին, զեկուցանելով նախահաշիւը, որի հաշւեկշիռն է 6.569,190 ռուբլի, բիւջէտային մասնաժողովի անունից ցանկութիւն է յայտնում, թէ անհրաժեշտ է զարգացնել ու կանօնաւորել հիւպատոսական ծառայութիւնը, հիմնել արևելեան ճեմարան արևելեան լեզուներ աւանդելու համար, և որ անհրաժեշտ է՝ շուտով որոշել Ֆինլանդիայի բաժինը արտաքին գործերի մինիստրութեան ծախքերի մէջ։

Ամբիոն է բարձրանում արտաքին գործերի մինիստրը։

Արտաքին գործերի մինիստրի ճառը.

Պետական Դումայի պարոնայք անդամներ. ծանօթանալով այն ցանկութիւնների հետ, որ արտայայտել է բիւջէտային մասնաժողովը արտաքին գործերի մինիստրութեան նախահաշիւը քննելու ժամանակ, ես կամենում եմ խնդրել յայտնել ձեզ, որ մինիստրութիւնը դէպի այդ ցանկութիւնները վերաբերում է լիակատար ուշադրութեամբ և կանէ ամեն հնարաւորը նրանց ընդ առաջ գնալու համար։

Ի նկատի ունենալով այն ջերմ հետաքրքրութիւնը, որ ցոյց է տալիս ներկայումս ռուս հասարակական կարծիքը առ մեր արտաքին քաղաքականութեան հարցերը, ես իմ պարտականութիւնը համարեցի խնդրել թոյլտւութիւն Նորին Կայսերական Մեծութիւնից՝ օգտվել ներկայ դէպքից և տալ ձեզ ներկայ քաղաքական դրութեան պատկերը։

Մեր արտաքին քաղաքականութեան հիմունքում, առաջվայ նման, անյողդողդ ընկած է մեր դաշնակցութիւնը Ֆրանսիայի հետ։ Իր երկարամեայ գոյութեամբ այդ դաշնակցութիւնը արդէն կարող եղաւ ապացուցել, որ նա հանդիսանում է երկու դաշնակից պետութիւնների յուսալի նեցուկը։ Նա ընդ սմին չէ ծառայում որևէ ագրեսիվ մտրման, ուղղված որևէ մէկի դէմ, այլ ընդհակառակը նպաստում է անվրդովօրէն ընդհանուր խաղաղութիւնը պահպանելու։ Անցեալ ամառ մենք բարեացակամ ուշադրութեամբ էինք հետևում մեր դաշնակցի և Գերմանիայի միջև Մարօկկօյի առիթով կատարվող բանակցութիւնների ընթացքին և գոհունակութեամբ ողջունեցինք մեր միջև ծագած բանակցութիւնների խաղաղ լուծումը, որոնք իր ժամանակին զուրկ չէին որոշ սուր բնաւորութիւնից։ Հաւատացած, որ Ֆրանսիայի հետ մեր դաշնակցութիւնը ի տես ունի ոչ միայն գալիք արտակարգ հանգամանքներ, այլ և պէտք է իր բարեյաջող նշանակութիւնը ցոյց տայ նաև խաղաղ ժամանակ, մենք անհրաժեշտ ենք համարում մշտական յարաբերութեանց մէջ լինել մեր դաշնակիցների հետ արտաքին քաղաքականութեան բոլոր հերթական խնդիրների վերաբերմամբ։ Մեր միանման տեսակէտը դիւրացնում է իւրաքանչիւր կողմի համար իր նպատակները իրագործել համապատասխան փոխադարձ շահերի ու համաձայն այն ընդհանուր խաղաղասէր ուղղութեան, որին անխախտ հետամուտ են Ռուսաստանը և Ֆրանսիան։ Այդ նպատակի լաւագոյն իրագործման համար ես օգտակար գտայ ինձ համար առաջին իսկ հնարաւորութեան դէպքում Բարձրագոյն հաճութեամբ Պարիզ մեկնել՝ ֆրանսիական պետական անձանց հետ անձնական կապեր հաստատելու համար։ Ես ուրախ եմ վկայելու, որ ֆրանսիական ղեկավար շրջաններում գտայ միևնոյն կաթոգին զգացմունքները դէպի արդէն փորձված դաշնակցութիւնը և միևնոյն ձգտումը՝ ուղղելու այդ դաշնակցութիւնը ինչպէս ի շահ երկու կողմերի, նոյնպէս և յօգուտ եւրօպական խաղաղութեան։

Մեր նախորդը առիթ ունեցաւ յայտնել այս ամբիոնից, թէ վերջին տարիներս Անգլիայի հետ մեր յարաբերութիւնների մէջ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՐՆԱՆ ՏԵՆՉԵՐԻՑ

Պարզ, բայց խիստ մաքուր կահաւորված սենեակում մահճակալին կիսապառկած էր հիւանդ երիտասարդ կինը։

Նա պառկել էր առողջանալու յոյսով ամբողջ ձմեռը։

Իսկ այժմ գարունն էր սկսվում.

Մի մեծ, ազատ գարուն։

Երեկոյեան դէմ վերջալոյսից առաջ դադարեց կէս ժամ մաղվող անձրևը և պահ մի չորացած գետինը բուրել սկսեց այն աքանչելի խոնաւութեամբ, որ միայն անձրևից յետոյ կարելի է զգալ՝ նուրբ, իրարից բաժանվող ամպերից հազիւ դուրս եկած քնքոյշ արևի տակ։

Հիւանդ երիտասարդ կինը հրամայեց աղախնին բանալ պատուհանը և բազկաթոռը մօտեցնել նրան։

Աղախինը զարմացաւ։

— Տիրուհի՛, ինչ էք հրամայում. խոնաւ է. ցուրտ կառնէք։ Չէք յիշում բժիշկը ինչքան խիստ պատուիրում էր զգուշանալ ցրտից։ Էլի հազը կը սկսվի...

Հիւանդը կրկնեց պատուէրը. և սոսկում էր այն մտքից, որ իր թուլութեան պատճառով այլ ևս ոչ ոքի հրամայել չէ կարողանում։

Եւ նախանձով տեսաւ, թէ ինչպէս աղախինը ծանր բազկաթոռը խաղալիքի պէս մօտեցրեց պատուհանին։

Իսկ երբ աղախինը տիրուհու թեւն առած տարաւ պատուհանի մօտ, զգաց սոսկալով, թէ ինչպէս էր դողում կմախքացած ձեռքը իր ուժեղ կռների մէջ։ Նրան թւաց, որ հոգեվարքի վերջին դողն է այդ։

Երկարատև հիւանդութիւնից ծիւրված դէմքը դեռ պահել էր անցած գեղեցկութեան զարմանալի նուրբ դիմագծերը։ Լայն բացված, քիչ անտարբեր աչքերը փայլել սկսեցին՝ մեղմ ու քնքոյշ։

Անձրևը դադարել էր, և ամպերը, ասես՝ ձեռքի խնամքով շարված՝ հեռանալ էին շտապում իրարից՝ ճանապարհ տալու անսովոր պայծառ փայլող գարնան արևին։

Դրանք սովորական ամպեր չէին. և ոչ արևը՝ ամեն օրվայ նման։

Բնութիւնը լցված էր ինչ-որ անճանաչ, բայց խիստ դուրեկան բուրմունքով, որից մեծանում է կուրծքը, լայնանում սիրտը, զգում է, որ ինչ-որ բան կայ այդ նրբին խոնաւութեան, պայծառ արևի այդ մեղմ շողերի մէջ, երբ ամեն ինչ համակված է կեանքի բուրմունքով... և ամեն ինչ ապրելու այրող ցանկութիւնն է զգում, հողի ամեն մի հատիկը, ջրի ամեն մի կաթիլը։

Հիւանդ երիտասարդ կինը երկար նայում էր դուրս՝ հիւանդի անկարող ժպիտը դէմքին։

Նրա առաջ շարվեցին իր կեանքի բոլոր երջանիկ օրերը, երբ դեռ դպրոցականի զգեստով ապրում էր ծնողների ու դասերի համար, և նոյն հագուստի մէջ նա արդէն սիրել սկսեց՝ փոքրիկ սրտի, դպրոցականի սիրով, անմեղ ժամադրութիւնները, յաճախ ձանձրալի լինելու չափ երկար զրոյցները, վարդագոյն թղթի վրա գրված նամակները...

Եւ այդ ամենից յետոյ նա ամուսնացաւ ուրիշի հետ՝ էլի սիրով, այս անգամ աւելի գիտակից, աւելի խոհուն։ Ամուսինը պաշտելու չափ սիրում էր նրան, երբ առողջ էր։ Սիրում էր և հիւանդ ժամանակ աւելի քնքոյշ, մեղմ սիրով։ Սակայն հէնց այդ սէրը նրա մէջ սեփական թուլութեան անպատւութիւնն էր ամեն վայրկեան յիշեցնում...

... Ճիշդ այսպիսի երեկոներին նրանք ժամերով չէին բաժանվում միասին գետափից կամ զբօսատեղից. և այն ժամանակ նրանք մօտ էին իրար, շատ մօտ։ Մօտ իրար՝ հոգով, մարմնով, խոհերով...

Եւ նա զգաց, թէ ինչքան լաւ է կեանքը։

Հիւանդութեան սկզբում անխուսափելի թւող ինքնասպանութիւնը ծիծաղելու չափ յիմար միտք էր թւում այժմ. Նա ապրելու ցանկութիւնն էր զգում... ապրել մինչև կարողութեան վերջին թափը, անցնել կեանքի մէջ որքան կարելի է շատ, խորն ու հեռու։ Մի ժամը, մի րոպէն իսկ կեանք է. կեանք է այն մտքով, ինչ որ ամբողջ կեանքը, ինչ որ տարիները։

Ապրել մինչև կարողութեան ամենահեռու եզերքը, մինչև ամենավերջին թափը...

— Ապրել, ապրել, ապրել,—երերացին հիւանդ կնոջ գունատ շրթները։

Եւ դարձաւ մէկէն աղախնին.

— Մարթա, գեղեցիկ է, չէ։

— Ի՞նչը, տիրուհի. դուք չէք մրսում։

— Ա՛յ, երկինքը, ամպերը, բացվող նշենին։

— Այո, տիրուհի։

— Դու զգում ես մի բան, Մարթա։

— Այո, լաւ է. չէ՞ որ գարուն է։

Հիւանդը հառաչանքի միջից նորէն խօսեց.

— Մարթա, դու ճշմարիտը կասես, եթէ մի բան հարցնեմ։

— Ես երբեք չեմ խաբել տիրուհուս։

Երիտասարդ կինը կօշիկների ծայրին նայեց, գլուխը մի քիչ թեքեց և այսպէս ասաց.

— Բժիշկը անցեալ օրը ինչ ասաց նախասենեակում տիրոջդ, ամուսնուս։ Միայն ճիշդն ասա, Մարթա. ես ամեն ինչ գիտեմ։ Գիտեմ, որ այս տեսակ հիւանդները բոլորն էլ գարնանն են...

Բառերը սառեցին գունատ շրթների վրա։

Մարթան ասաց.

— Այո, տիրուհի, ես լսեցի. բժիշկն ասաց, որ ցրտութիւնից զգուշանայ, հազը վտանգաւոր է, իսկ շնչասպառութիւնը վատ նշան է... Վերջում էլ ասաց, որ մինչև գարնան... որ մինչև գարնան...

— Ի՞նչ ասաց. շարունակի՛ր, Մարթա։

Սակայն Մարթան չը շարունակեց։

Հասակաւոր աղախնի լացի անսովոր աչքերը հուպ եկան, լալու թէ ծիծաղելու անորոշ շարժում արաւ և առանց պատասխանելու, ձեռներով դէմքը բռնած, վազելով դուրս եկաւ սենեակից։

— Մարթա, Մարթա, լսի՛ր, Մարթա...,—յոգնած կանչեց հիւանդ կինը, շարժվեց ամբողջ մարմնով, բարձրացրեց թեւը և նորէն զայրացաւ, որ այլևս ամենն էլ դադարում են հնազանդել իրան։

Եւ այդ ձայնից, այդ շարժումներից մի ուրիշ կեանքի պարզ արձագանքներն էին արդէն լսվում։

Ոսկրացած մատները իրար սեղմվեցին, բայց չքնաղ աչքերը մանրացան փոքր ինչ և դալուկ, թօշնող, կարմրութիւնը կորցրած այտերի [illegible] արտասուքներ գլորվեցին։ Միայն մի զոյգ՝ պարզ ու ժլատ, որոնք ոչ թէ աչքերից էին հոսում, այլ հիւանդ սրտից։

Երիտասարդ, մոմաձոյլ արձանի նուրբ դիմագծերով այդ նիհար, բայց չքնաղ դէմքը ծածկվեց դրված բարձի փափուկ, սպիտակ ծալքերում, յետնորդ արտասուքները հէնց իրանից թաքցնելու համար։

Իսկ դրսում արևն արդէն չը կար. ամոթից թէ խղճութիւնից կարմրատակել էին ուշացած ամպերը։

Չէր շարժվում ձիւնի պէս սպիտակ բացվող նշենին։

Մ. Բէջանեան

յեղաշրջում կատարվեց։ Թողնելով ուրիշ տեղում շօշափել այդ հարցը, ես չեմ կարող չը յիշել այստեղ, որ փոխադարձ վստահութիւնն ու համակրանքը չեն բաւականացնում երկու երկրների ղեկավար շրջաններին, այլ ունեն աւելի լայն հիմունք։ Այդ բանի մէջ հեշտ էր համոզվել ինչպէս մեր ներկայացուցիչների Անգլիա այցելելու ժամանակ, այնպէս և անգլիական հիւրերի վերջին գալստեան առիթով։

Գերմանական պետութեան նկատմամբ մենք հաստատապէս շարունակում ենք հինաւուրց բարեկամութիւնն ու բարի հարաբերութիւնը, որոնց մենք անկեղծօրէն գնահատում ենք, հաւատալով որ գերմանացիների կողմից թանգ են գնահատվում նրանք հաւասար չափով։ Այդ համոզմունքը աւելի ամրապնդվեց իմ մէջ Թագաւոր կայսրի և Վիլհելմ կայսրի տեսակցութեան ժամանակ Պոտսդամում, ուր յայտնի դարձաւ, թէ ոչինչ ներհակ բան չը կայ մեր և գերմանական շահերի միջև Մերձաւոր և Հեռաւոր Արևելքում։ Վերջին ժամանակ անգլիական մինիստրի Բեռլին այցելելու առիթով հասարակական կարծիքը յատուկ ուշադրութիւն դարձրեց անգլիական և գերմանական կառավարութիւնների միջև ընկված բանակցութիւնների լուրերի վրա։ Նկատի առնելով քիչ առաջ իմ ասածը, թէ մեր յարաբերութիւնները յիշեալ երկու մեծ պետութիւնների նկատմամբ ընդհանուր բնաւորութեան են, ապա ուրեմն մենք կարող ենք սոսկ ողջունել այն ամեն մի փորձը, որ նպատակ ունի հարթել նրանց փոխադարձ յարաբերութիւնների լարված դրութիւնը։

Դրանից զատ մենք հիմք ունենք կարծելու, որ եթէ Անգլիայի և Գերմանիայի միջև եղող խնդիրների հարթման համար հող լինի, յամենայն դէպս այդ չէր լինի ի վնաս մեր։ Բարեկամական յարաբերութիւնները մեր և Իտալիայի միջև շարունակվում են ամրանալ և զարգանալ, որը աւելի նկատելի է մեր հայեացքների յաղթանակմամբ Բալկաններում։ Թէ մենք և թէ Իտալիան բարեացակամ ենք դէպի բալկանեան ժողովուրդների զարգացման գործը։

Ինչպէս ձեզ յայտնի է, մեր յարաբերութիւնները Աւստրո-Ունգարիայի հետ մօտ անցեալում փորձութեան ենթարկվեցին, մինչդեռ հնար եղաւ, յանուն ընդհանուր խաղաղութեան, համաձայնութեան գալ այն խնդիրների նկատմամբ, որտեղ նրանց շահերը շփվում են։ Ես յիշեցնում եմ ձեզ, որ երկու կողմից էլ իբրև սկզբունք ընդունվեցին՝ 1) status-quo-ի պահպանումը Բալկաններում, 2) անկախութիւն, ամրացումն և խաղաղ զարգացումն բալկանեան մանր պետութիւնների, 3) պահպանումն և վաւերացումն օսմանեան կայսրութեան մէջ հաստատված պետական նոր կազմի, ի նկատի ունենալով բոլոր ազգերի իրաւահաւասարութիւնը, որոնց մասին մենք իր ժամանակին յայտնեցինք ինչպէս բոլոր պետութիւնների կաբինէտներին, նոյնպէս և հասարակական կարծիքին մամուլի միջոցով, որպիսի կարծիքը հաստատեց նաև վերջերս Աւստրո-Ունգարիայի արտաքին գործերի մինիստրը պատգամաւորութեան առաջ։ Մենք տեղեկութիւններ ունենք, որ Վիեննայում սրանից յետոյ էլ կը պահպանվեն ընդունված սկզբունքները, որոնք այդպէս մնալով կարող են միայն նպաստել մեր փոխ-յարաբերութիւնների բարւոքմանը։

Մերձաւոր-Արևելքի դրութիւնը չէ կարող բաւարար համարվել։

Ալբանիան, Մակեդոնիան և Կրետէն նախկին յուզալի դրութեան մէջն են։ Դեռ անցեալ գարնանը ալբանական շարժումը բարդութիւններ էր սպառնում, և չը նայած Թիւրքիայի կողմից ձեռք առնված միջոցներին, շարժումների վերսկսման երկիւղը դեռ այսօր էլ գոյութիւն ունի, որի ժամանակ զգալի չափերով կը շօշափվեն հարևանների շահերը։ Մակեդոնիայում դեռ այսօր էլ նկատվում է յեղափոխական շարժումն։ Բաղաքական շարժումը Կրետէում վերջերս առանձին ույժ ստացաւ, որը անդրադառնում է նաև Յունաստանի վրա, վերջինիս դրութիւնը դժուարացնելով։ Այս բոլորը Մերձաւոր-Արևելքում ստանում են խաշրագված նշանակութիւն, ի նկատի ունենալով Թիւրք-Իտալական պատերազմը։ Սակայն պետութիւնների գիտակցական վերաբերմունքը յոյս է ներշնչում, որ խաղաղութիւնը Բալկաններում չի խախտվի և Թիւրք-Իտալական պատերազմը ընդհանուր ընդհարում չի առաջ բերի։ Իտալիան ցարդ խուսափում էր, որպէսզի չէզոք պետութիւնների շահերը զգալի կերպով չը շօշափվեն։ Դարդանէլի վերջին ռմբակոծումը չը շարունակվեց, որովհետև Իտալական նաւատորմը, գրաւելով մի փոքր կղզի, վերադարձաւ Իտալիա։ Անկասկած, Դարդանէլի ռմբակոծումից յետոյ չէ կարելի ասել, թէ մեր առևտրական շահերին զգալի վնաս չը հասցվեց Դարդանէլի փակումով, որպիսի մտքով կ. Պոլսի կայսերական դեսպանը հարկաւոր յայտարարութիւն ներկայացրեց Բ. Դրանը, պատճառաբանելով պայմանագրերով ապահոված լինելը օտար նաւերի ազատութիւնը։ Ներկայիս մենք հիմք ունենք կարծելու, որ ազատ նաւագնացութիւնը մօտ ապագայում կը վերականգնվի։ Վերջին օրերի դէպքերը պարզօրէն ապացուցեցին, թէ որչափ հեշտութեամբ կարող է զգալի կերպով շօշափել Թիւրք-Իտալական պատերազմը չէզոք պետութիւնների շահերը, որով և ապացուցվում է նաև կառավարութեան նախազգուշացումը դեռ մի քանի ամիս առաջ, այդօրինակ բարդութիւններ առաջնառնելու նկատմամբ, որի համար էլ վերջինս դիմեց շահագրգռված մեծ պետութիւններին հաւաքական ույժերով պարզելու այն սկզբունքները, որոնց հիման վրա կարելի էր միջնորդի դեր կատարել պատերազմող կողմերի միջև։ Իտալիայի և Թիւրքիայի պատասխանները իրանց մէջ պարունակում են այնչափ հակադիր տարրեր, որ անմիջական ազդեցութիւն գործել նրանց վրա մօտ ապագայում չէ կարող տեղի ունենալ։ Մինչդեռ համակարծիքութիւն կայ միջնորդի դեր կատարելու նկատմամբ, ի նկատի ունենալով եւրոպական խաղաղութիւնը, որի համար էլ պետութիւնները կը շարունակեն մտքերի փոխանակութիւն կատարել այս հարցի շուրջը, որպէսզի պատեհ առիթ ներկայացած ժամանակ վերանորոգվեն հաշտարար փորձերը։ Այդպիսի դրութեան մէջ է, պարոններ, ընդհանրապէս Մերձաւոր-Արևելքի ներկայ կացութիւնը։

Կրետէի հարցին վերադառնալով, պէտք պիտի յայտնեմ, որ Կրետէի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը, փոխանակ իրան մեծ պետութիւնների խնամատարութեան յանձնելու, ճգնում է յեղափոխական ուղիով իրան միացնել տալ Յունաստանի հետ, որով թէ իրան և թէ յունական կառավարութեանը ենթարկում է արտաքին բարդութիւնների։ Խնամակալ պետութիւնները ամուր կերպով որոշել են թոյլ չը տալ գործի այդօրինակ ընթացք, որի մասին յայտնված է Կրետէի կառավարիչներին։ Զինուորական նաւերի ուժեղացրած կազմը այդ պիտի ապացուցէ Կրետէ կղզու բնակիչներին։

Բուլղարիայի և Սերբիայի վերաբերմամբ ես առանց սխալվելու կասեմ, որ նրանց պետերի խելացիութիւնը, կառավարութիւնների բարեմտութիւնը և ազգաբնակութեան հայրենասիրութիւնը կասկած չեն թողնում, որ, նոյնիսկ Բալկանեան թերակղզու յուզման ժամանակ, նրանք զերծ կը մնան քաղաքական արկածներից, որով ապահոված կը լինեն վտանգներից եւրոպական խաղաղութիւնը և սեփական կենսական շահերը։ Այս ամենը կը նպաստէ, որպէսզի Թիւրքիան գիտակցէ ներքին խաղաղութեան անհրաժեշտութիւնը իր երկրի մէջ, մանաւանդ եւրոպական մասում, այնտարր քրիստոնեայ ազգաբնակութեան կուլտուրական և տնտեսական արդարացի պահանջներին բաւարարութիւն տալով։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Էջմիածնի մեր թղթակիցը հաղորդում է մեզ, թէ ճեմարանի տեսուչ Բագրատ վ. Վարդազարեանը նորահաստատ Հայրապետի կողմից վերահաստատվել է կաթողիկոսական դիւանապետութեան պաշտօնում։ Նա նշանակվել է նոյնպէս և գաւազանակիր։

◆ Միևնոյն աղբիւրից մեր ստացած տեղեկութիւններից երևում է, որ կաթողիկոսական նոր տեղապահ է կարգված սինոդի անդամ Ցուսիկ արքեպիսկոպոս Տէր-Մովսիսեան։

◆ Ուրբաթ, ապրիլի 13-ին, նախագահութեամբ Ալ. Խատիսեանի կայացաւ միացեալ նիստ Թոքախի դէմ Մաքառող Կովկասեան Ընկերութեան վարչութեան և շինարարական մասնաժողովի, որի ժամանակ յիշեալ մասնաժողովի նախագահ Ն. Բուդոլֆը մանրամասն կերպով ծանօթացրեց 1913 թ. Աբասթումանում կառուցվելիք սանատորիայի գործի հետ, երբ և կարելի կը լինի հիւանդներ ընդունել։ Մասնաժողովը ներկայիս զբաղված է այդ շինութեան նիւթերի պատրաստմամբ։ Այս շէնքի հիմնարկութիւնը տեղի կունենայ մայիս ամսին։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ օր. Իզաբէլլա Բալանթար Արքունական թատրոնում կը տայ մի ներկայացում Մարտովի խմբի դերասանների հետ միասին առաջիկայ ուրբաթ օրը, ապրիլի 20-ին։ Նա հանդէս կը գայ «Տէրըսի օրերում» պիէսի մէջ Մաբիայի դերում։ Դա օրիորդի առաջին բեմ ելնելն է բեմական արտիստի դպրոցի կուրսը աւարտելուց յետոյ։

◆ Ստացանք Կ. Պոլսից յայտնի հայ դերասան Մարտիրոս Մնակեանի բեմական գործունէութեան 50-ամեակի առիթով հրատարակված պատկերազարդ ալբոմը դերասանի կենսագրութեամբ հայերէն և թիւրքերէն, բազմաթիւ պատկերներով, որոնք ցոյց են տալիս արտիստին զանազան դերերի մէջ։ Տպագրութիւնը և պատկերները կազմված են մեծ խնամքով և ճաշակով։

◆ Մենք ստացանք «Գարուն» գրական ալմանախի III գիրքը, հրատարակութիւն Արսէն Բուդաղեանի։ Հայ գրողներից և բանաստեղծներից քննադատութեան են ենթարկված Խ. Աբովեան, Ս. Շահազիզ, Ցովհ. Թումանեան, Ա. Ահարոնեան, Ց. Ցովհաննիսեան, Ա. Ծատուրեան։ Աւ. Ահարոնեանի վերաբերմամբ կատարած քննական ընտրութեան փորձը բերել է հեղինակ Ցոլակ Խանզադեանին՝ բացասական հետևանքների այն ևս յոյժ բացասական, որովհետև Խանզադեանի եզրակացութեամբ Աւ. Ահարոնեանը բոլոր շարունակող միայն Խ. Աբովեանի և Րաֆֆու դպրոցի՝ ժառանգել է այդ գրողներից միայն նրանց թոյլ կողմերը և ստեղծել է բացասական շկոլա։

◆ Ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպող հայկական սեկցիան որոշել է տալ մի շարք ներկայացումներ Գ. Սունդուկեանի գրուածքներից։ Ինչպէս յայտնի է, արդէն խաղացվել է «Պէպօն»։ Իսկ առաջիկայ հերթական ներկայացումը, ամսիս 17-ին, լինելու է հանդուցեալ դրամատուրգի «Խաթաբալա» պիէսը։ Ներկայացման վերջը լինելու է կենդանի պատկեր՝ «Պէպօյի արձանը»։

◆ Օրթաճալայի և առհասարակ քաղաքիս շրջակայքում գտնվող այգիների տէրերը երկիւղ են կրում, որ վերջին ցուրտ եղանակների շնորհիւ կարող են վնասվել արդէն ծաղկած ծառերն ու վաղ հասնող բանջարեղէնները։

◆ Թիֆլիսում ստացվել է մի նամակ Խարկովից, որ այնտեղ ինքնասպանութիւն է գործել Թիֆլիսի արական երկրորդ գիմնազիայի ուսուցիչ Ս. Գձելիձէ, որը Խարկով էր գնացել այնտեղի համալսարանում քննութիւն տալու հին լեզուների դասատուի իրաւունք ձեռք բերելու նպատակով։

◆ Միլիօնատէր՝ ներկայիս դատապարտեալ՝ Հ. Զ. Ա. Թաղիևը Եւլախ կայարանի մօտ իր ունեցած կալուածքը վաճառել է բարձրաստիճան անձնաւորութիւններից մէկին։

◆ Այսօր Բորսայի դահլիճում (Արմեանսկի բազար) հայ թատերասէրները կը ներկայացնեն առաջին անգամ Ցար. Եսայեանի «Կնիկարմատի շալվարը» 1 գործ. վօդեվիլը։ Նաև կը խաղացվի նոյն հեղինակի «Սոնայի նշանդրէքը» 1 գործ. ծիծաղաշարժ վօդեվիլը։ Ներկայացումներից յետոյ լինելու են պարեր սեփական երաժշտախմբի նուագածութեամբ։ Սկիզբն է երեկոյեան ժ. 8-ին։

◆ Ստացանք «Հայկական երգեր» անունով երեք նոտեր, որ ներդաշնակել է Անուշաւան Տէր-Ղեւոնդեանը։ Դրանք են՝ «Շէխ-Սամֆօ», «Առ Տիրուհին» և «Կայնել եմ, գալ չեմ կարող» երգերը։

◆ Այսօր ապրիլի 15-ին կայանալիք զբօսանքը՝ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան օգտին՝ անձրևային եղանակի պատճառով յետաձգվում է անորոշ ժամանակով։

◆ Թիֆլիսի խոշոր ֆիրմաներից մէկը բանակցութեան մէջ է մտել քաղաքային վարչութեան հետ, առաջարկելով կապալով տալ իրան քաղաքապատկան հողաբաժիններից մէկը, $^1/_2$ դեսեատին տարածութեամբ, որի վրա յիշեալ ֆիրման մտադիր է մեծ տիպի հացթուխարան բանալ, որը կը կարողանայ քաղաքին ամեն տեսակի հաց մատակարարել, սակագնից $^1/_2$ կոպէկ պակաս։ Քաղաքային վարչութիւնը համակրանքով է վերաբերվել այս յայտարարութեան և տեղ է յատկացրել Նաւթլուղում։ Ֆիրման մտադիր է հացի վաճառման գործը այնպէս կազմակերպել, որպէսզի քաղաքիս բոլոր մասերում, առանձին կիօսկներում և խանութներում, հաց վաճառվի և ուր հաց կը տարվի ինքնաշարժ կառքերով։

◆ Ի նկատի ունենալով Կուր գետի յորդացումը, Դեսսիմօնովսկայա հրապարակի վրա հիմնված է ազատարարական երկու կայան, եթէ գետը ծածկելու լինի Պեսկի կոչված քաղաքամասը։

◆ Ստացանք Իգօրևսկայա կայարանից՝ Ս. Եաղուբեանից 3 ր. յօգուտ «Մշակի» № 72-ի մէջ յիշատակված չքաւոր Ս. Խուդավերդեանի։ Դրամը յանձնեցինք ըստ պատկանելոյն։

◆ «Կօպէկի Միութիւնը» մտադիր է աղքատ երեխաների համար ճաշարան բանալ Վօզնեսենսկայա փողոցում։

◆ Թիֆլիսի հեռագրատունը իր սեփական շէնքը կարող է տեղափոխվել ոչ շուտ քան աշնանը, երբ և կաւարտվեն բոլոր աշխատանքները հեռագրալարերը անցկացնելու գործի։

◆ Ապրիլի 12-ին, Իսահակ Շաքարեանը ոստիկանատներից մէկը տարաւ երեք ռուս երեխաների, որոնց ծնողները սրանց անխնամ վիճակի մէջ ձգելով՝ իրանք հեռացել են յայտնի չէ թէ ուր։ Նա յայտնեց, որ երկու շաբաթվայ ընթացքում ինքն է խնամել երեխաներին, սակայն այսուհետև չէ կարող այլ ևս շարունակել։ Երեխաներն ուղարկվեցին «Կօպէկի Միութեան» ապաստանարանը։

◆ Ապրիլի 13-ին, Օլգինսկայա փողոցում գտնվեց մի ընկեցիկ երեխայ, իգական սեռի, որն ուղարկվեց Օլգինեան ապաստանարան։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը հրամայել է եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել գտնելու Մշալօր Ղազարեանին, որը անհետ կորել է։

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

◆ Ռուս լեզուն Ֆինլանդիայում։—Պետական Դումայի ցանկութեամբ Ֆինլանդիայի գեներալ-նահանգապետը կազմել է մի նախագիծ՝ մտցնելու ռուս լեզուն ֆինլանդական կառավարչական գործերում։ Եօթ տարուց յետոյ մտադրութիւն կայ մտցնել ռուսերէնը սենատը, կենտրոնական ու նահանգական վարչութիւնները, երկաթուղիները ու պօստը։ Այս նոր օրէնքի հրատարակումը սպասվում է առաջիկայ ամառը կամ աշնանը։

◆ Արևի խաւարումը։—Ապրիլի 4-ին, առաւօտը կանուխ, Մօսկվայի համալսարանի աստղագիտական դիտանոցը յայտարարված էր «պատերազմական դրութեան մէջ»։ Դարբասները փակ էին, խստապէս հրամայված էր՝ ոչ-ոքի ներս չը թողնել։ Ցերեկվայ 1 ժամին դիտարանում ամեն բան պատրաստ էր՝ խաւարմանը «հանդիպելու» համար։ Դէպ երկինք էին ուղղված՝ իրանց ապակեայ աչքերով, ահագին գլխաւոր ռեֆրակտորը և բոլոր խողովակները։ Գլխաւոր ռեֆրակտորի մօտ տեղ բռնեց աստղագէտ-դիտող Պ. Շտէրնբերգը, փոքր աշտարակում տեղաւորվեց Վ. Ցերասկիի ասիստենտ Ս. Բլաժկօն։ Ինքը Ցերասկին չը կարողացաւ դիտել՝ հիւանդութեան պատճառով։

Աստղագէտների հաշւով՝ խաւարումը պէտք է սկսվէր 2 ժամ 10 րոպէ 8 վայրկեանին։ Իսկ իրօք Մօսկվայի դիտանոցը հաշւել էր այնպէս, որ տեղի էր ունենալու 2 ժամ 9 րոպէ 56 վայրկեանին։ Ուրեմն, աստղագէտները սխալվել էին իրանց հաշւում միայն 12 վայրկեանի մէջ։ Բլաժկօն ու Շտէրնբերգը՝ իրանց օգնականների և կանանց բարձրագոյն կուրսերի մի քանի ունկնդրուհիների օգնութեամբ, խաւարման 100-ից աւելի լուսանկար հանեցին։ Արևի նկարները սիրուն դուրս եկան։ Մի գործիքով աջողվեց ստանալ նկարը 6 սանտիմետր դրամագծով, միւսով՝ աւելի խոշոր—10 սանտիմետր։ Առանձնապէս չը մթնեց երկինքը, այնուամենայնիւ ցերեկվայ լոյսը մթագնեց։—Պետերբուրգում էլ նոյնն է եղել, բայց այնտեղ, իբրև խաւարման հետևանք՝ ոստիկանատանը ներկայացվել են բազմաթիւ բողոքներ՝ այն մարդկանց կողմից, որոնք զրկվել են իրանց քսակներից, ժամացոյցներից և այլն։

ՄԱՄՈՒԼ

«Արօր» ամսագիրը իր № 1-ի մէջ «Հայկական կեանք» բաժնում խօսում է կարևոր ծրագիրների մասին, որոնց իրագործումը հայոց եկեղեցու վարչական և իրաւական կեանքի մէջ անհրաժեշտ են, թուելով անմիջական լուծումն պահանջող հարցերը, որոնք են 1) սինօդի, կաթողիկոսական դիւանի, կօնսիստորիաների վերակազմութիւնը, 2) ճեմական դպրոցների, եկեղեցական-ծխական ուսումնարանների կանոնադրութեան և ուսման ծրագրի վերջնական մշակումը, 3) ընդհանուր ուսուցչական թոշակարկղի հաստատութիւնը, 4) կալուածական խնդրի կանոնաւորումը, 5) նորմալ յարաբերութիւնների ստեղծումը Էջմիածնի և Կիլիկիայի հայրապետական աթոռների միջև և 6) կաթողիկոսական ընտրութեան կանոնների փոփոխումը։ Ամսագիրը գալիս է այն եզրակացութեան, որ նոր կաթողիկոսը անկարող է միայնակ ինքնին մղումն տալ այդ ռէֆօրմներին և իրագործել, այլ պէտք է գումարել ազգային-եկեղեցական ժողով, որ հայոց եկեղեցու ամենաբարձր իրաւագիտական և բարոյական հեղինակութիւնն է։

*

Նոյն ամսագիրը իր նոյն համարի մէջ խօսում է նաև «Մշակի» 40-ամեայ և հայկական տպագրութեան 400-ամեայ յոբելեանների մասին։

Առ այժմ առաջ ենք բերում in extenso հայկական տպագրութեան 400-ամեակի մասին յայտնած կարծիքը։

Տարակոյս չը կայ, որ այդ 400-ամեակը (1512—1912 թ.) հայ մտքի լուսաւորութեան և հայ կուլտուրայի մի նշանաւոր դարաշրջան (էպօխա) է և պէտք է տօնվի ամբողջ հայութեան կողմից։ Թէև հայ տպագրութիւնը սկիզբն է առել ոչ մայրենի հողի վրա, այլ Վենետիկում, այն Վենետիկում, որ կարևոր դեր է խաղում հայ մտքի և գրականութեան զարգացման մէջ, որ տուեց առաջին հայ Գուտտենբերգը (որի անունը, սակայն, դեռ անծանօթ է մնացած, որովհետև նա, ով տպագրել է «Պարզատումարը» 1511 կամ 1512 թ., կոչվում է Ցակոբ, պէտք է նկատել միայն իբրև տպագրիչ և ոչ առաջին հայ տառերի ձուլող), բայց դրանով չէ պակասում տօնի մեծ նշանակութիւնը։ Պէտք է տօնել այդ նշանաւոր յոբելեանը, բայց պէտք է տօնել այնպէս, որ տօնախմբութիւնը բնաւ կուսակցական հողի վրա դրված չը լինի, միակողմանի չը լինի, որ նա համազգային կերպարանք ստանայ։ Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է, որ տօնախմբութեան գործին գլուխ անցնեն հեղինակաւոր անձինք, ընդհանուր հայութեան ծանօթ անձինք, յայտնի գրական, գիտական անձինք։ Դժբաղդաբար՝ հէնց սկզբից մի խումբ անձինք, դրդված կողմնակի շարժառիթներից, գլխաւորապէս «Մշակի» յոբելեանը խափանելու անձնից, կամեցան տպագրութեան մեծ յոբելեանը գործիք շինել իրանց կողմնակի շարժառիթն իրագործելու համար և հարցը տարան այն ուղիով, որ ընտրվեց մի միակողմանի, անհեղինակաւոր և ընդհանուր հայութեան շատ քիչ բան ասող յանձնաժողով։ Միւս կողմից յայտնվեց, որ Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութիւնն ևս որոշած է եղել՝ Թիֆլիսի որոշումից առաջ՝ տօնել տպագրութեան 400-ամեակը։ Մենք, ի հարկէ, ոչինչ դէմ չունենք, որ Կուլտուրական Միութիւնը տօնի այդ յոբելեանը. գտնում ենք նոյն իսկ, որ՝ ըստ իր գործունէութեան, ըստ իր անցեալի՝ Կուլտուրական Միութիւնը աւելի հեղինակաւոր և հանրածանօթ է, քան Կովկասի Նորակազմ Հրատարակ. Ընկերութիւնը և նրանից կազմված յանձնաժողովը։ Բայց, յամենայն դէպս, այդ տօնախմբութիւնը չէ կարող այդպիսի պայմանների մէջ համազգային բնաւորութիւն ստանալ, որովհետև ժամանակը շատ կարճ է։ Եւրոպական ազգերը այդպիսի մեծ տօներին պատրաստվում են տարիներով, կատարում են նախապատրաստական ահագին գործողութիւններ։

Որպէս զի հայկական տպագրութեան 400-ամեակի յոբելեանը կարելի լինի դարձնել համազգային տօն, պէտք է նրա տօնախմբութիւնը դնել բոլորովին այլ պայմանների մէջ։ Մեր կարծիքով, ամենայարմար ծրագիրը հետևեալը կը լինի։ Տօնախմբութիւնը պէտք է կատարվի Էջմիածնում, եկող տարի մայիսին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի պատուաւոր նախագահութեամբ։ Տօնող յանձնաժողովը պէտք է բաղկացած լինի հայութեան մէջ իրանց գրական ու ուսումնական երկերով, աշխատութիւններով յայտնի և հեղինակաւոր անձերից, ինչպէս Օրմանեան արքեպիսկոպոս, Դուրեան արքեպիսկոպոս, Տաշեան Ցակոբ վարդապետ, հ. Բ. Սարգսեան, Նորայր Բիւզանդացի, Գալուստ Միքարեան, Ստ. Մալխասեանց, Մինաս Չերազ, Արշակ Չօպանեան, Կարապետ եպիսկոպոս, Մեսրոպ եպ., Գարեգին վարդ. և հայ գրականութեան մէջ յայտնի աշխատաւոր անձինք։ Հանդէսին մասնակցելու պէտք է հրաւիրվեն Կիլիկիայի կաթողիկոսը, Կ. Պոլսի և Երուսաղէմի պատրիարքները, Մխիթարեան երկու Միաբանութեան աբբահայրերը, հայ-կաթոլիկների պատրիարքը, հայ-բողոքականների ազգապետը անձամբ կամ ներկայացուցիչներով։ Ամենագլխաւոր գործը պէտք է լինի հայկական տպագրութեան «Ցուցարձանը» կազմել. այդ հսկայական գործը կարող է գլուխ գալ միայն Օրմանեան արքեպ.-ի կամ Մխիթարեան գիտնական հայրերից մէկի ընդհանուր ղեկավարութեամբ և խմբագրութեամբ։ Գործող ույժեր չեն պակասի. արդէն մի քանի անձինք, օրինակ՝ Արշակ Ալպօյաճեան, գրել են հայկական տպագրութեան պատմութիւնը, որի համար հարկաւոր է ունենալ լուրջ գիտնական պատրաստութիւն և ոչ դիլետանտային ու կօմպիլատիվային ընդունակութիւն։ Հայկական բոլոր կարևոր կենտրոններում պէտք է կազմվեն տեղական մասնաժողովներ, և Թիֆլիսի մէջ կազմված մասնաժողովը կարող է մնալ և գործել իբր տեղական։

Մեր առաջարկած ծրագրով տօնախմբութիւնը կարող է լինել համազգային և յաւերժացնել յոբելեանը ազգային մի մեծ ակտով։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 13 ապրիլի

Որպէսզի կարող լինեմ «Մշակի» № 69-ի մէջ Ս. Շահվերդեանի զետեղած «Ծնողական ժողով թէ դատապարտութիւն» վերնագրով յօդուածի մէջ յայտնած յոռետես վերաբերմունքն ու կասկածները փարատել, սրանով պարտք եմ համարում ակնարկածս վարժուհիների փաստացի խորին լռութեամբ հաւաստիացնել ու միամտացնել յիշեալ յօդուածագրին, որ ոչ թէ գրածիս ամեն մի տողը, այլ մինչև անգամ ամեն մի բառը ճիշդ է, և աշխատել եմ տալ նկարագրութեանս ոչ թէ չափազանցրած, այլ աւելի կարճ ու մեղմ բնոյթ, որովհետև սուտ ասելուց, զրպարտելուց շատ եմ խորշում ու վախենում...

Այս էլ աւելորդ չեմ համարում յայտնել, որ այդ վարժուհիներից անպատւված տիկինը «Հօրիզոնի» միջոցով ցանկացել է կամ հրապարակաւ յետ վերցնել տալ իրան հասցէին շայլված անվայել խօսքերը, և կամ հրաւիրել ընկերական դատի. սակայն չը գիտեմ, թէ ինչու «Հօրիզոնի» խմբագրութիւնը չէ բարեհաճել ցարդ տպագրել տիկնոջ այդ իրաւացի առաջարկութիւնը։

Ցիշեալ անվայել դէպքից յետոյ, այդ տիկինը այլևս չէ ուղարկում իր աղջկան ուսումնարան...

Այսքանով վերջացնելով ասելիքս, շատ ցանկալի է, որ թեմական տեսուչը կամ նոյն դպրոցի հոգաբարձութիւնը լուրջ ուշադրութիւն դարձնէր այդ հանգամանքի վրա...

Ծնող

—

Նոր-Նախիջևան, 6 ապրիլի

Նոր-Նախիջևանի Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը որոշել է սահմանել 500 րուբլի մրցանակ տարրական միդասեան և երկդասեան դպրոցների համար մանկավարժական վերջին պահանջներին համապատասխան լաւ կազմած հայոց լեզուի դասագրքի համար։

Դասագիրքը կազմել և մրցանակաբաշխութեան մասնակցել ցանկացողները ի նկատի պէտք է ունենան հետևեալ պայմանները.

1) Դասագիրքը բաղկացած պէտք է լինի հինգ մասից՝ երկդասեան դպրոցների հինգ բաժիններին համապատասխան.

2) Դասագրքի իւրաքանչիւր մասի համար (ընդունելու դէպքում) յատկացվում է վերև յիշված 500 րուբլուց 100 րուբլի, ըստ որում Ընկերութեան խորհրդարանը իրան է վերապահում իրաւունք ներկայացված աշխատութիւններից ընդունել մէկի կազմած I մասը, միւսի՝ երկրորդ, և այլն, նայած նրանց համեմատական արժէքին.

3) Դասագրքի տպագրութեան ծախքը հոգալու է Ընկերութիւնը և հրատարակելուց յետոյ՝ նշանակելով դասագրքի գինը, ամբողջ հրատարակութիւնը վերադարձնում է կազմողին ձրի.

4) Դասագիրքը տպագրվելու է 1200 օրինակ (իւրաքանչիւր մասը առանձին) և միայն առաջին հրատարակութեամբ. երկրորդ և հետեւեալ հրատարակութիւնների հոգսը մնում է իրան՝ կազմողին.

5) Դասագիրքը կազմված պէտք է լինի զուտ գրականական լեզուով, առանց գաւառաբարբառների.

6) Դասագրքի ուղղագրութիւնը լինելու է հին ուղղագրութիւնը.

7) Դասագրքի նիւթը լինելու է բազմազան, որ թէ գիւղական և թէ քաղաքային դպրոցների աշակերտների համար յարմար լինի.

8) Դասագիրքը պէտք է ներկայացնել ներկայիս լոյս տեսնելուց ոչ ուշ, քան մի տարվայ ժամանակամիջոցում և ուղղել Ընկերութեան խորհրդարանին հետևեալ հասցէով՝ Нахичевань на Дону, Совѣту Армянскаго Благотворительнаго Общества.

Նախագահ՝ Գր. Չալխուշեան

—

Փարիզ, 16 ապրիլ (ն. տ.)

Այսօր պօստով ձեզ ուղարկեցի 5 ֆրանկ, Պէպօյի արձանին համար։ Կը ցաւիմ, որ

միջոցները չեն ներեր աւելի մեծ չափով մասնակցել այդ մեծապէս համակրելի հանգանակութեան։ Կը մաղթեմ, որ Պէպօյի արձանը աւելի բաղդաւոր լլայ, քան Աբովեանի և Քիչարի արձանը. կը մաղթեմ, առանց շատ մեծ յոյս ունենալու։

Ա. Չօպանեան

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Polit. Cor.»-ին հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ ազգաբնակութեան մէջ մեծ յուզմունք է տիրում. քրիստոնեաները րոպէ առ րոպէ սպասում են սարբին խաւերի ֆանատիզմի բորբոքվելուն ու կոտորածի։

✦ Դարդանէլի ռմբակոծութեան ժամանակ Թիւրքերից վիրաւորվեցին մօտ 500 զինւոր։

✦ Սալօնիկում Թիւրքերը դրել են մեծ թւով ականներ։ Ամեն րոպէ սպասվում է ռմբակոծութիւն։

✦ Պարզվում է, որ Ռուսաստանը միայնակ անկարող է ակտիվ գործողութիւններ սկսել Բոսֆորում, որովհետև պայմանագրով կապված է Անգլիայի հետ։

✦ Թիւրքիան յայտնեց մեծ պետութիւնների դիմումին, որ Դարդանէլը կարելի է բանալ միմիայն այն ժամանակ, երբ մեծ պետութիւնները կերաշխաւորեն, թէ նոր յարձակում չի լինի իտալական պատերազմական նաւատորմի կողմից։

✦ Ռոստովից Դ/վ. հեռագրում են «Т. Л.» թերթին, որ Դաշնակցութեան գործով դատապարտված միլիօնատէր Շապօշնիկօվը մտադիր է խնդիր ներկայացնել լիակատար ներումն ստանալու համար։

✦ «К. М.»-ի ասելով Միլիւկօվը Բօյբատօյից, Լէնայի բանւորների լիագոր՝ վիրաւորված Լեբեդէվից ստացել է այս հեռագիրը. «Երբ բանւորները մօտեցան այն տանը, ուր ապրում է դատաւորը, նրանց դիմաւորեց ինժ. Տուլչինսկին, որ սկսեց բանակցել բանւորների հետ։ Բանւորների առաջին կարգերը լսեցին ու կանգ առան, բայց ետևի մասերը չիմանալով թէ բանը ինչումն է՝ շարունակեցին հրել առաջին շարքերին և չը լսեցին զինւորներին տրվող հրամանը։ Տուլչինսկին գլխարկով նշան էր անում և աղաղակում զինւորներին կանգ առնել։ Վիրաւորների և սպանվածների թիւը աւելի քան 500 է։ Ցանցաւոր համարում ենք Տերէշչէնկօյին, դատախազի օգնական Պրէօբրաժէնսկիին և քննիչին։ Խնդրում ենք անյապաղ ուրիշ քննիչ ուղարկել ճշմարտութիւնը վերականգնելու համար»։

✦ Լէնայի դժբաղդ դէպքի առիթով բացի առաջադիմական մամուլից բոլոր աջակողմեան լրագիրները անխտիր բուռն կերպով յարձակվում են դժբաղդութեանը պատճառ եղողների վրա։ Իշխ. Մեշչէրսկին, ասելով որ Լէնայի հանքերի բանւորների գնդակահարութիւնը ամօթ է համար քաղաքակիրթ աշխարհի առաջ, պահանջում է խստագոյն քննութիւն։ «Земщина»-ն գլխաւոր մեղաւորներ համարում է հանքերի վարչութեան տէրեր Տիմիրեազէվին և բարօն Գինսբուրգին և պահանջում է յանձնել նրանց զինւորական դատարանին։ «Звѣзда»-ն ապրիլի 8-ին լոյս տեսաւ սև շրջանակով։

✦ «Н. Вр.»-ի մէջ տպված է հետևեալ նկատողութիւնը. «Երկու ամբողջ օր մենք պատասխան էինք սպասում Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնից՝ ուղղված հարցին՝ թէ ինչու է յամառ լռութիւն պահպանում Լէնայի գործադուլի մասին։ Եւ ոչինչ պատասխան էլ չը ստացանք։ Այդպիսով մեր ենթադրութիւնը, թէ Գործակալութիւնը ծառայում է պ.պ. Գինսբուրգներին՝ արդարացաւ։ Ինչպէս յայտնի է, Գործակալութիւնը յամառութեամբ լռեց և չը տպեց իր գործակալների հեռագիրները Լէնայի գործերի մասին։ Ո՞ւմն է արդեօք ծառայում Գործակալութիւնը։ Ռուսաստանին թէ Գինսբուրգին, և որտեղից է ստանում նա ռոճիկ իր աշխատանքի համար՝ ռուսական պետական գանձարանից թէ Գինսբուրգից, կամ երկուսից էլ»։

✦ Լէնայի ընկերութեան Պետերբուրգի վարչութի-նը հարիւրաւոր զոհերից յետոյ միայն իր արտակարգ նիստում որոշել է բաւարարութիւն տալ բանւորների բոլոր պահանջներին։

✦ Պարսկաստում վերջին դրամաշորթութիւնների մասնակից Բանօին ձերբակալելու փորձի ժամանակ սպանվեց խուզարկու ոստիկանութեան պետի օգնական Ժուէնը և ծանր վիրաւորվեց ոստիկանապետ Վօլմարը։ Բանօն իր ընկերների հետ անյայտացաւ։ Քաղաքում սարսափ է տիրում։

✦ Ռուսաց սինօդը գտաւ, որ ինքը անպատրաստ է գումարելու եկեղեցական համաժողով։ Սինօդի կարծիքով անկարելի է պատրիարք նշանակել, քանի դեռ կենդանի է ծերունի միտրոպօլիտ Անտօնին։

✦ «Р. С.»-ի Թիֆլիսի թղթակցի ասելով, Թիֆլիսի գաւառի կողմից Դումայի անդամ սօցիալ-դեմօկրատ պատգամաւորի ընտրութիւնը ապահոված է (?)։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1.
Երեկոյեան ժամը 5—7.
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(կ. չ.) 416. 100—95

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը ամեն օր) 10—11 ժ. առ. (երեխաների) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տէլէֆօն 388.
(չ.ու.կ.) 761. 100—100

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս (606), միզասեռական վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։
Ընդունելութիւնը ամեն օր (12½—2 ժ. ցերեկվայ։ (5—7 ժ. երեկոյեան։ (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.
(ե. հ.կ.) 888. 100—88

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լ. Լեալէճի լաբօրատօրիայի
Օրլէան քաղաքում (Ֆրանսիա)
ԵՈԴԻՐԻՆ բժիշկ ԴԷՇԱՆԻ
(Iodhyrine du d-r Deschamp)
Շատ ընդունված միջոց
ՃԱՐՊԱԿԱԼՈՒ ԴԷՄ [ՉԱՂԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ]
որ խորհուրդ են տալիս բժիշկները, փառաւոր հետևանքներով։ Բժշկապետ Դէշանի Եօդիրինը նշանաւոր միջոց է համարվում չաղութեան դէմ. Նրա աջող ներգործութիւնը նկատվում է հէնց բժշկութեան սկզբում։
Բժշկապետ Դէշանի Եօդիրինը բոլորովին անվնաս է օրգանիզմի համար։
Հեռացնում է չաղութիւնը աստիճանաբար շատ կարճ ժամանակամիջոցում։
Սրւակը, որ պարունակում է 60 դեղահատ, արժէ 4 ր. 25 կօպ.։
Ծախվում է բոլոր դեղատներում և դեղատնային խանութներում։
Ընդհանուր ներկայացուց. Ռուսաստանում Торг. Домъ Люксембургъ и К-о, Варшава, Журавья, 40.
(15,30) (В. 3402) 10—6

10 ՌՈՒԲԼԻ ԱՄԵՆ ՕՐ։
Հեշտ աշխատանք երկսեռ անձերի համար։ Ուղարկէք ձեր հասցէն Торг. Дому Бр. Любка. Лодзь. Отд. № 45.
Թղթակցութիւնները ռուսերէն։
(կ.հ.) (Л. 4738) 5—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
Վաճառվում են հետևեալ գրքերը.
ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ. «Բանաստեղծութիւններ», հ. I . 1 ր. — կ.
ԼԷՕ. «Ս. Մեսրոպ» . — » 75 »
ՇԱՆԹ. «Վերժին» . — » 60 »
» «Դարձ» . — » 40 »
» «Դերասանուհին» . — » 40 »
» «Երազ օրեր» . — » 40 »
ՇՈՒՂՈՒՐԵԱՆ Ց. Ք. «Շիրինանց Նախշունը» . — » 80 »
ՏՈՒՐԳԵՆԵՎ. «Գարնանային Ջրեր», Թարգ. Լ. Դանիէլեանի . — » 35 »
«Պատանի», ալմանախ, գ. V — » 20 »
ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՑ. «Մանուկ աշխարհում» . — » 40 »
ԲԵՆԻԿ Վ. «Ինչու հեռացանք» — » 50 »
Մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ ԱՇՂ ՋԻՒԱՆԻ «Ընտիր երկերի ժողովածու» . 1 » 20 »
Միևնոյն գրատանը վաճառվում են հրապարակում լոյս տեսած բոլոր դասագրքերը։ Ցանկացողները դիմում են հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Центральная Книжная Торговля, С. П. Теръ-Исраеліанцъ.
251. 1—1

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ
ԼԵՌՆԱԿԱՆՔ Բ.
ԹԱԳԱՒՈՐԵԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ТАГАУРСКОЕ ОБЩЕСТВО
1) Առաջաբան։—Նախագիտելիք.—Թագիադին.—Էլդար.—Զուգակշիռ.—Օրէնք և ոգը.—Մատենագրութիւն։
2) Նորդենստրենգի յիշատակարանը (հայ. թարգմ. և ռուս բնագիրը)։
3) Նկատողութիւններ։
4) Յաւելուածներ։—Հայ-ալագիրեան գաղութ.—Հայ-չերքեզական գաղութ։
5) Ցանկ նիւթոց։
Գինն է 75 կ.
Դիմել հեղինակին՝ Шуша, преподавателю Семинаріи Гр. Теръ-Погосянъ.
(կ.) 237. 2—2

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԵՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՉԻԼԻՆ"
Ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է լաւ հասատուն միջոց։ Գործածելու ձեռնարկը կցված է սրւակին։ Իսկականը մետաղեայ սրւակներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր և թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում և կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացք։
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախքը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(կ.) (П. 23620) 52 14

Հրաւէր

Այսօր, կիրակի, ապրիլի 15-ին, պատարագից յետոյ, առաւօտեան ժամը 11-ին, Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցում կայանալու է երկրորդ և վերջին ծխական ժողով՝ մի երէցփոխ և 4 հոգաբարձու ընտրելու համար։

Ուստի սրանով յարգոյաբար հրաւիրում եմ վերոյիշեալ եկեղեցու ձայնատու ծխականներին՝ շնորհ բերել նշանակված օրը և ժամին ընտրութեանը մասնակցելու։

Գործակալ՝ Սարգիս աւ.-ք. Շիօյեան

253. 2—1

„ԳԻՐ"
ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
«Ղուրան», Թարգմ. Ամիրխանեան 3 ր. — կ.
«Մուհամմէդ և նրա գործունէութիւնը», Ամիրխանեան . — » 30 »
«Աւերակներում մէջ», Զապէլ 1 » — »
«Կարդացէք Աւետարանը», Եսայեան 10 »
«Քրիստոն. աստուած. ծագումը» 1 » — »
Դօլէնս. «Պատմութիւն հայոց» 1 » 35 »
«Գաճաճը», գաւեշտ 1 գ., Աբէլեան — » 10 »
«Գարբինջուկ», 1 գործ. » — » 10 »
«Խարդախված ամուսնութիւն», Մարկոսեան . . — » 10 »
«Պատմութիւն Պղնձէ քաղաքի» — » 50 »
«Տնային բժշկարան», Բաբեան 1 » 50 »
«Բանաստեղծութիւններ», Տէրեան 1 » — »
«Գարնանային Ջրեր», Տուրգենեվ — » 35 »
«Հայ ժողովրդի ամենամեծ կաբիքը», . . . — » 3 »
«Պատանի Թագաւորը», Ուայլդի — » 25 »
Ուղարկվում է գրախանութի գրացուցակը ՁՐԻ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный маг. „ГИРЪ", Веляминовская, № 7.
249. 1—1

ՀՕՆՕՐՐԷԻ ԴԷՄ
(ՏՐԻՊՊԵՐ)
Փորձված միջոց
ՍԱՆՏՕ-ԿՈՒԲԷՐՕԼ
Ներգործում է արագ և միանգամայն բուժում է սուր և քրօնիկական տրիպպերը. Իսկականը մետաղեայ սրւակներում՝ մեր դիպատան արձանէ-կնիքով, 32 կապս. պալուն. սրւկ.—1 ր. 25 կ., 50 կապս.—1 ր. 75 կ.։ Պէտօն՝ С.-Петербургъ. Подольская аптека. Подольская 1—81.
Ուղարկ. ենք վերադիր վճ.։ Ճանապարհածախքը ըստ պօստ. սակագնի։ Գտնվում է նաև ամենայաւ դեղատ. և դեղավաճառանոցներում։
(կ.) (П. 34615) 20—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԿՆԻԿԱՐՄԱՏԻ ՇԱԼՎԱՐԸ
ԿԱՄ ՄՕԴՆԻ ԻՒՐԿԷՆ վօդէվիլ,
հեղինակութիւն Ա. ԽՍԱՅԵԱՆԻ, գինը 20 կօպ.։ Ծախվում է Թիֆլիսում «Քուտաիսիեբրգ», «Կենտրոնական», «Գիր», «Կովկասեան» և «Նոր-Կեանք» գրախանութ, ներում և հեղինակի մօտ՝ Թիֆլիս, Семеновская ул. № 9. Ինձ դիմողները ուղարկեն նաև 15 կօպ. մարկա ճանապարհի և այլ ծախսերի համար։ Գումարով գնողներին հեղինակն անում է 30—50 հատին 25% զեղջ, 50—100 հատին 35% զեղջ, 100-ից բարձր 45%։ Ուղարկվում է նալօժով (անպայման ուղարկել կանխավճար)։ Ծախվում է նաև «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարան», նկարներով ու ընչէպտաներով, գինը 50 կօպ.։
(չ. կ.) 181. 10—6

„ԳԻՒՂԱՑՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ"
Լոյս են տեսել
1) ԻՆՉՊԷՍ ՄՇԱԿԵԼ ԲԱՄԲԱԿԸ
Ցովհ. Պետրոսեան, նկարներով
Գինն է 15 կօպէկ
2) ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐ-ԿԱՐՏՕՖԻԼ
Բալասի-Մարգար, նկարներով
Գինն է 10 կօպէկ
Դիմել՝ Թիֆլիս, գրավաճառներին և „Գիւղատնտեսի" խմբագրատ.
Գանձակ՝ Ս. Ժամհարեանի գրավաճառանոց.
(կ.ե.) 198. 5—5

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿ.
հրատարակութեամբ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ յայտնի վիպագիր հանգուցեալ
ՄՈՒՐԱՑԱՆԻ
Գէորգ Մարզպետունի
նշանաւոր պատմական վէպը, որի նիւթը վերցված է X դարից։
Վէպը առաջին անգամն է լոյս տեսնում առանձին գրքով. Գիրքը զարդարված է հեղինակի պատկերով, բաղկացած է 672 երեսից։
Գինն է 1 ր. 20 կօպ.
Պահեստը՝ Կ. Հ. Հրատ. Ընկ. մօտ։
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։ Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Кавк. Арм. Издательское О-во, Бебутовская ул., № 25.
(օ. մ.) 243. 5—2

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва.
(М. 5874) 24—7

Բօրժօմի Հասարակական Ժողովարանը
իր վերանորոգած և ընդարձակած շէնքութեան մէջ առաջարկում է բուֆէտի ստանձնումը մայիսի 1-ից։ Ժողովարանում շաբաթ օրերը նուագում է օրկէստրը։ Պայմանների մասին տեղեկանալ նոյն Ժողովարանում։ (չ.կ.) 232. 6—3

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
սրանով պատիւ ունի հրաւիրելու պ. պ. բաժնետէրերին
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,
որ կայանալու է ներկայ 1912 թւի ապրիլի 29-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 11-ին, Ընկերութեան գրասենեակում, Սօլօլակսկայա փող., տուն Արաֆէլօվի № 9.
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ.
1) Անցեալ 1911 թւի հաշւի և հաշւեկշռի քննութիւնն ու վաւերացումը, վարչութեան և վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցումների հետ, նոյնպէս ծախսերի նախահաշւի և Ընկերութեան գործունէութեան ծրագրի քննութիւնը 1912 թւի համար։
2) Վարչութեան մէկ բացակայ և մէկ ըստ հերթի դուրս եկող անդամների ընտրութիւնները (§ 9)։
3) Վերստուգող յանձնաժողովի երեք անդամի և երեք փոխանդամի ընտրութիւնը (§ 21)։
Եթէ ժողովը սահմանված ձայների քանակութեան բացակայութեան պատճառով չը կայանայ, երկրորդ անգամ նշանակվում է նոյն տեղը, մայիսի 6-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 11-ին, որը կը համարվի կայացած, ի նկատի չառնելով ձայների քանակութիւնը (§ 29)։
Տպագրված հաշիւը և բաժնետէրերի ցուցակը կարելի է ստանալ Ընկերութեան գրասենեակում։ (22, 28) 253. 3—1

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ
Մ. ԼԱԳԻՁԷ ԵՒ Կ° ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ, ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԵՒ ԲՈՒԺԻՉ ՄՐԳԱՅԻՆ ՋՐԵՐԸ
Մրգային ջրերը բացառապէս պատրաստվում են քիմիապէս զտված, մրգային և պտղային իսկական հիւթերից, օշարակից և ամենաընտրովի մրգահիւթերից, եռացրած և զտված ջրից ու մաքուր շաքարից։
ՀԱՄԸ և ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ԼԻՆԵԼԸ ԳԵՐԱԴԱՍ։
Ֆիրման պարգևատրված է ոսկէ և արծաթէ մեդալներով՝ ՋՐԵՐԻ լաւ յատկութեան համար։
ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ՝ Թիֆլիսում, Գօլօվինսկի պր. № 6. տէլէֆ. 4—11.
Քութայիսում, Պուշկինսկի, № 5.
(կ.) 250. 3—1

ГУНЯДИ ЯНОСЪ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԴԱՌՆ ՋՈՒՐ
ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԼՈՒԾՈՂԱԿԱՆ

ՆՈՒՐԲ, ԴՈՒՐԵԿԱՆ ԵՒ ՈՒՂԻՂ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ
ՀՐԱՇԱԼԻ ՄԻՋՈՑ
սովորական եւ պատահական փորկապութեան ժամանակ, արիւնհոսութեան,—չաղութեան, ստամոքսի խանգարման, լեարդի հիւանդութեան ժամ. եւ այլն։ Ցիսնամեայ գործունէութիւնը ապացուցել է Գունեադի Եանօս ջրի առաւելութիւնը այդօրինակ բոլոր ջրերի վերաբերմամբ։
Վաճառվում է աշխարհիս բոլոր դեղատներում եւ դեղատն. խանութ.։
(М. 484763) 9—8

ԱԿՑԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱ"
(հիմնված 1860 թ.)
Իզմայլօվսկի պր., № 27.
ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ, ՊԱՐԻԶ 1900 Թ.
Օ-ԴԷ-ԿՕԼՕՆ ԿՐԿՆԱԿԻ
Օ-ԴԷ-ԿՕԼՕՆ ԵՌԱԿԻ
Օ-ԴԷ-ԿՕԼՕՆ № 4 (ԷԿՍՏՐԱԿՏ)
Առաջինը ըստ յատկութեան։ Ծախվում է ամենուրեք։

«Ս.-Պետերբուրգի Քիմիական Լաբօրատօրիա» Ընկ. խնդրում է, ի նկատի ունենալով կրկնվող կեղծիքները, առանձին ուշադրութիւն դարձնել ֆիրմայի անուան վրա, որ բաղկացած է միայն երեք խօսքից՝ «Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱ», և Ընկ. մարկայի վրա, որ ներկայացնում է ՊԵՏՐՈՍ ՄԵԾԻ արձանը՝ Պետերբուրգի Սենատսկի հրապարակում։
Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ.

Լոյս են տեսել եւ ծախվում են
Երգեցողութիւնք Հայաստանեայց ս. Եկեղեցւոյ
Բազմաձայն մշակմամբ Ռ. Ղ.-ի
Ա. Տէր ողորմեայ (Արի Աստուած. 3 №)։ Քառաձայն խառն խմբի համար։ Պարտիտուրան՝ 30 կօպ.
Բ. Հանգստեան (Ննջեցելոց կարգի. 8 №)։ Քառաձայն խառն խմբի համար։ Պարտիտուրան՝ 60 կօպ.
Նոյն հեղինակի՝
Օրհներգ Հայրապետական. «Բարէ՛ քան՞ի հրաշափառ»... Քառաձայն խառն խմբի համար։ Պարտիտուրան . . . . 40 կօպ.
Պարտիտուրանները հրատարակված են եւրոպական երկտող նոտագրութեամբ, և յարմար են՝ թէ երգելու առանձին խմբամասերի համար և թէ նուագակցելու պիանօյի կամ երգեհոնի վրա։
Գլխաւոր պահեստը՝ МОСКВА, Неглинный проѣздъ, 14, Музыкальная Торговля "П. ЮРГЕНСОНЪ".
(կ.) 233. 2—2

ՆՈՐ ՎԷՊ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՕՇ
ԿԱՐԱ-ԴԱՐՎԻՇԻ
(Յակովբ Դենջեան)
ԳԻՆՆ Է 50 Կ.
(հ. կ.)
Վաճառվում է բոլոր գրավաճառանոցներում, իսկ Բագու—„Сотрудникъ" գրավաճառանոցում։
Հեղինակից բերել տալը ճանապարհածախս չէ վճարում։ Վերադիր վճարով 65 կօպ.։ «Ռուս նօրագոյն գրողներ» (Սեր[illegible]՝ վեց գրքոյկ—Սօլօգուբ, Անդրէև, Այզման, Կուպրին, Մօրօզօվ, Դիմօվ) հետը միասին վերադիր վճարով 85 կօպէկ։
Тифлисъ, Іерусалимскій пер. № 12.
Պատրաստվում է տպագրութեան նոյն հեղինակի ֆէլիէտօնները՝ «Գծեր, Ներկեր» և պատմուածքների ժողովածուի առաջին հատորը՝ «Կանթեղներ» վերնագրով։
183. 10—8

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՅՈՎԱԿԻՄ ՍՕԼՕՎԵԱՆԻ
քննադատական մի նոր աշխատութիւնը
Ժամանակակից հայ քնարերգութ. փիլիսոփայութիւնը
Գիրքը բաղկացած է 233 երեսից և բաժանված է երկու շրջանի. առաջին շրջանի մէջ մտել են՝ Ց. Յովհաննիսեան, Յովհ. Թումանեան, Լ. Մանուէլեան և Ա. Ծատուրեան, իսկ երկրորդի՝ Ց. Ցակոբեան, Ա. Իսահակեան, Շ. Կուրղինեան, Վ. Տէրեան և քննադատ Ա. Տէրտէրեան։ Գինն է 50 կօպ.
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և Բագւում՝ «Сотрудникъ» գրախանութին։ Գումարով գնողներին՝ «Հերմէս» տպարան, Թիֆլիս, Գրաֆսկայա փողոց, որտեղ 10 օրինակ գնողը կը ստանայ 20% զեղջ։ Հեղինակի հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Агбюръ-Таразъ".
(հ. կ.) 199. 10—6

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.